

آواز

از انتشارات رادیو تلویزیون ملی افغانستان

شماره اول سال ۱۳۸۹

➔ پیر چراغ دار...

➔ انیسه وهاب خاوروته...

➔ ماهواره...

➔ په رسنیو کې دکار الفبا

➔ ظاهر هویدا...

➔ د ژبې پښه

➔ سیر سینمای افغانی

➔ داستان نویسی

➔ دمنگل سره مرکه

➔ د موسیقی تاریخچه

➔ پلان نشراتی...

Ketabton.com

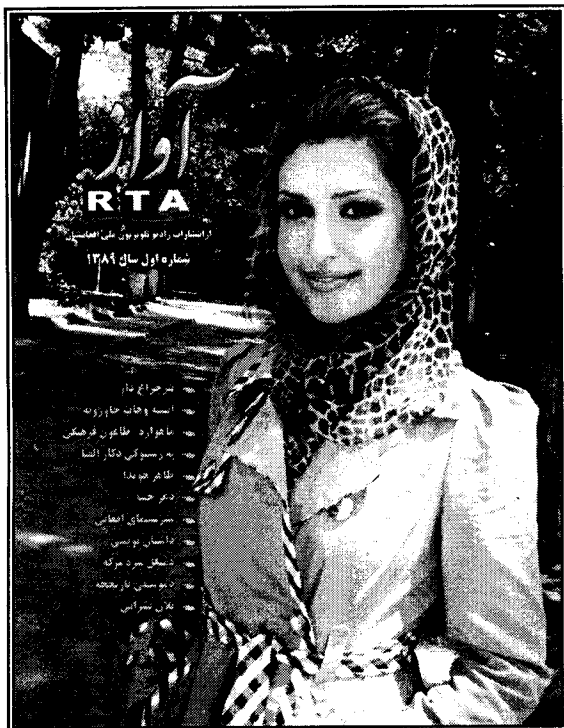
داکتر عبدالواحد نظری رئیس عمومی راديو تلويزيون ملی و نماينده اداره انكشافی ایالات متحده امریکا
حين امضاء قرارداد ، ایجاد و نصب یک پایه دستگاه اپلنک ستلايت به منظور نشرات باکيفيت راديو تلويزيون ملی افغانستان

اهدأ نشان افتخاری به مناسبت روز جهانی همبستگی کار گریه محترم داکتر عبدالواحد نظری

رئیس عمومی راديو تلويزيون ملی افغانستان از جانب رئیس شورای مرکزی امکا .

نام خداوند جان آفرین کیم سخن در زبان آفرین

6

صاحب امتیاز : رادیو تلویزیون ملی افغانستان

تحت نظر : داکتر عبدالواحد نظری ، داکتر محمد حلیم تنویر و شمس راد .

مدیر مسئول: لمیه احمد زی

مسئول چاپ : بشیر احمد حکیمی

گزارشگر : عبدالاحد همراز

گرافیک و دیزاین : عبدالولید حمیدی

کمپیوتر : فاطمه هاشمی

نشانی : وزیر محمد اکبر خان سرک ۱۳ ریاست

عمومی رادیو تلویزیون ملی

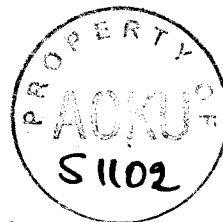
تلفون : ۲۱۰۳۱۶۴

تسیراژ : ۷۰۰

ایمیل ادرس: Awazrta@yahoo.com

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است.

شرح پشتی : مؤده جمالزاده .

در این شماره میخوانید

➤ رویداد های فرهنگی

➤ پیر چراغدار

➤ انیسه وهاب خاورته...

➤ ماهواره....

➤ په رمنیوکی ...

➤ موسیقی در هجرت...

➤ دغره چینه ...

➤ شناسایی کارمندان ...

➤ سیر سینمای افغانستان ...

➤ در خواره آواز ...

➤ داستان نویسی ...

➤ اوسنی موسیقی ...

➤ دهقان شاعر که مزرعه از عشق ...

➤ دموسیقی تاریخچه ...

➤ داستان کوتاه ...

➤ پلان نشراتی ، صفحه شعر و البوم هنری هنرمندان

رویدادهای

دنوروز

دودیز جشن په کابل کې ولمانځل شو.

دافغانستان داسلامی جمهوریت جمهوررییس حامد کرزی نوي هجري لمريزکال دافغانستان داسلامی جمهوریت دولت او خلکو ته د هیلو او ستراز ماینست کال و باله .

دنوروز لرغوني جشن او دنوی هجري لمريز کال په کابل کې ولمانځل شو .

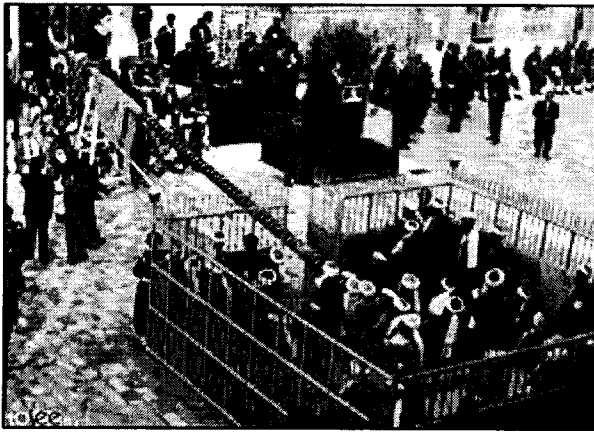
په هغو مراسمو کې چې له همدې امله بادام باغ کې پر ځای شول دکابینې او ملي شورا یو شمیر غړو او دکابل ښار یو زیات شمیر اوسیدونکو گډون کړي و .

داطلاعاتو او فرهنگ وزیر او دنوروز د جشن د جوړولو دکمیسیون رییس داکتر سید مخدوم رهین په دغو مراسمو کې دافغانستان داسلامی جمهوریت د جمهور رییس حامد کرزی پیغام ولوست جمهوررییس په خپل پیغام کې ویلی دي نوي هجري لمريز کال دافغانستان خلکو او دولت ته د هیلو او دسترو از ماینستونوکال دی ، دروان کال په پسرلی کې مور دسولې مشورتې جرگه رابولو او جوړووي په دې جرگه کې به داسی لاری چاری ولټول شي چې په عملی کیدو سره به یې زموږ په هیواد کې سراسري سوله په سوغات کې راوړي .

حامد کرزی دغه راز په خپل پیغام کې دکابل نړیوال کنفرانس ته هم اشاره کړې ده چې جوړول یې د هیواد د ترقی لپاره د مهمو بنسټیزو پروژو په طرحه کولو سره بیرته دښه حکومت والي ، له اداري فساد او نشه یي توکو سره د مبارزې په برخو کې به هم اغیز من گامونه واخستل شي .

جمهور رییس په خپل پیغام کې له خلکو څخه غوښتي

فرهنگی

دي: چې ددولت د پروگرامونوپه تحقق کې همکاري وکړي او دهیواد دسمسورتیا په لاری او دژوندانه دچارپیر یال ساتنې د خطرو نو د مخنیوي په خاطر نیالکي کيږدي .دغه راز په دغو مراسمو کې دهیواد د لومړی میرمنې داکترې زینت کرزی پیغام دعامی رو غتیا وزارت دسر پرستی داکترې ثریا دلیل له خوا ولوستل شو .داکترې زینت کرزی په خپل پیغام کې هیله کړې ده چې نوي هجري لمريز کال دافغانستان دخلکو په هیلو پیل شي او دهیواد د پر مختگ او ترقی او دخلکو د ژوند دښه والي پیل وي او په هیواد کې سراسري سوله او آرامی تامین شي .

داطلاعاتو او فرهنگ وزیر داکتر سید مخدوم رهین هغه نندارتون چې له همدې امله جوړ شوي و برانست چې لاسي ، صنایع ، دخصوصي سکتور تو لیدات، دلبنیاتو د تولیدي کار خانو محصولات د ملي نگارستان او دغلام محمد میمنگي د هنرستان دانخور کړي آثار کتابونه او دباختر اژانس د عکاسي آثار په کې ننداري ته وړاندې شوي .

نوروز نړیوال شو

دملگرو ملتو نودسازمان له خوا دلمریز کال دوری یا حمل د میاشتی لو مری نېټه چې دمارچ د ۲۱ می سره سمون لری ، دیوی نړیوالی ورځی ، په توگه په رسمیت وپېژندل شوه.

دحمل لومړی ورځ دنړی په ډیرو هیوادونو لکه: افغانستان ، ایران ، ترکیی ، پاکستان ، ازبکستان ، ترکمنستان او داسی نور هیوادونوکی په خوار اشاندارو مراسمو او جشنونو لمانځل کیږی.

کله چې دافغانستان تاریخ مطالعه کړو، نو ندی جشن لمانځل پنځه زره کلن تاریخ لری . دهیواد په ټولو سیمو کی دنوروز ورځی د لمانځلو لپاره په زره پوره تیاری نیول کیږی ، په خانگړی توگه دکابل اومزار شریف په ښارونوکی دحضرت علی کرم الله په زیارت کی دعلم مبارک دپورته کیدو مراسم په خورا ولولو او اسلامی جوش سره لمانځل کیږی . داباید وویل شی چې سبزکال هم دغه ورځ په پرتمینه او شانداره توگه په ټول هیواد کی ددولتی چارواکو او هیواد والوخوا ولمانځل شوه.

په هلمند ولایت کی ملی نگارستان پرانیستل شو

داطلاعاتو او فرهنگ وزیر داکتر سید مخدوم رهین په هلمندولایت کی دملی نگارستان نماینده کی پرانیستله دغه نماینده کی دودانی دشتوالی له امله اوس دهلمند ولایت په یوه ودانی کی پرانیستل شوېده.

دهلمند ولایت داطلاعاتو او فرهنگ رییس علی شاه مظلوم یار وویل: اوس په دی نگارستان کی دافغانی هنرمندانو دانخور گری او رسامی اووه ویشت آثار ننداری ته وړاندې شوی دي.

داکتر رهین دهلمند ولایت دملي نگارستان دپرانستلو په وخت کی ژمنه وکړ چې دغه نگارستان به له مرکز څخه دآثار و په لږدولوسره بدای کړي.

دغه راز داطلاعاتو او فرهنگ وزیر دهلمند ولایت دعامة کتابتون د بداینی لپاره دزروتوکو علمی او معلوماتی کتابو نو مرسته وکړه.

اوس دهلمند ولایت عامه کتابتون په بیلا بیلو برخوکی لس زره توکه کتابتونه لري.

پیر چراغ دار

گفت:

زنده گی وی زیر نام (پیر چراغدار) است که بار اول در دنیای سینمای افغانستان می تواند جایگاه هنری، تاریخی خود را زیر این نام بیابد. به همین منظوری سناریو به افغان فلم داده شد تا روی آن کار صورت گرفته و نقش مولانا را از زمان تولد تا وفاتش در تصویر بکشاند.

اینکار با وجود مشکلات تخنیکی حدود چهل درصد پیشرفت و توقع میرفت تا در اخیر سال ۱۳۸۸ این فلم به پایه اكمال برسد. امیدوارم وزیر اطلاعات و فرهنگ جناب داکتر سید مخدوم رهین توجه بیشتری به موضوع این فلم نموده و در تکمیل آن همکاری نماید.

من در نوشتن سناریو و هم در مورد حالات فلم از دیدگاه زمانی و مکانی با افغان فلم همکار بودم. و در تصویر بندی و امور کارگردانی نیز با انجنیر لطیف احمدی کار نمودم. شب ها او به خانه ام میآمد تا نیمه شب هر صحنه آنرا بررسی و تحلیل می کردم. هدف این بود تا

مولانا جلال الدین محمد بلخی شخصیت علمی و عرفانی افغانستان است که گستره افکار او در سراسر جهان، تحول بنیادی فکری را در راه توحید و خدا شناسی بوجود آورده و در اکثر مجامع علمی جهان اکنون اندیشه و دیدگاه مولانا از فحوای کلام و شعرش شرح گردیده و با مسایل اجتماعی امروز قابل تطبیق است.

من در تدویر سیمینار هشتصدمین سال تولد مولانا که از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ برگزار شده بود، کار های را انجام دادم که در تاریخ مطبوعات کشور نظیر نداشت و از آنجمله چاپ (مثنوی معنوی) نسخه اصلی قونیه با اهتمام و مقایسه با دیگر مثنوی های چاپ ایران، هند و روسیه، نشر گزیده کلیات شمس تبریزی، دین شناسی مولانا زیر نام (در مسیر عبودیت) و تدویر این سیمینار در سطح بین المللی یکی از موفقیت های بود که من من حیث مشاور فرهنگی این وزارت و همکارانم انجام دادیم.

یکی از کار های بس عمده دیگر در مورد شخصیت مولانا بلخی، نوشتن فلمنامه از

فلم « پیر چراغدار » که بیانگر زنده گی و حال و آثار مولانا جلال الدین محمد بلخی است از مدت دو سال باینسو توسط افغان فلم ساخته می شود.

انجنیر لطیف دایر کتر فلم می گوید: هر چند آنان در ساختن این فلم با دشواری های زیادی روبرو اند اما با آنها تلاش دارند که این فلم را به گونه یی بسازند تا بیانگر زنده گی واقعی مولانا بلخی باشد.

بخش های ازین فلم در کابل، ننگرهار و بلخ تصویر برداری شده که کار عملی آن از بلخ آغاز شد. اما بخش دیگر آن به نظر دایر کتر در ترکیه (شهر قونیه) که آرامگاه مولانا بلخی در آنجا است، فلم برداری خواهد شد.

مولانا جلال الدین محمد بلخی در ششم ربیع الاول سال ۶۰۴ هجری قمری در بلخ به دنیا آمد و به سن ۶۸ سالگی در سال ۶۷۲ هجری قمری در قونیه وفات نمود و در همانجا به خاک سپرده شد.

مثنوی معنوی و غزلیات شمس از آثار معروف مولانا است.

سناریویا فلمنامه «پیر چراغدار» را دکتور محمد حلیم تنویر نویسنده و پژوهشگر نوشته است. انگیزه نوشتن فلمنامه را با ایشان مطرح نمودم، چنین

نماییم.

من از کارگردان فلم و همکاران دیگر توقع دارم تا با تفاهم و کار دسته جمعی که آرا و نظریات همه دست اندرکاران این فلم در آن متصور باشد، امکان دارد این فلم به پایه اکمال برسد.

من تا کنون تنها ۲۱ بخش زنده گی مولانا را به کارگردان سپرده ام. بخش های عمده دیگر این سناریو که اوج داستان و نهایتاً نتیجه گیری از زنده گی و دیدگاه مولانای بلخ است، تا هنوز نزدم موجود بوده و کارگردان تقاضای این صحنه ها را نکرده است. از آنجمله:

ملاقات مولانای بلخی با دبیر و مریدش حسام الدین چلبی که در نوشتن مثنوی نقش اساسی دارد، سرودن مثنوی و کتابت حسام الدین چلبی، دوره های اخیر حیات مولانای بلخ و پیام آخرین تفکرات و دیدگاه های مولانا در کلام خودش و یاران و رهروان مولانا و امثال آن.

سوال:

آیا امکان موفقیت و تکمیل شدن این فلم وجود دارد؟

جواب:

موقعیت اجتماعی مولانا را در آن زمان به کارگردان بیشتر شرح دهم و از زوایای مختلفه تاریخی، بعد زمانی و مکانی، روابط، برخورد های اجتماعی، روابط خانواد مولانا، دیدگاه دانشمندان و علما در مورد خانواده سلطان العلماء پدرمولانای بلخ، ده ها مطلب دیگر بود تا از لحاظ جامعه شناسی و مسایل روانی، شخصیت های برزنده این فلمنامه را شرح می دادم.

قابل تذکر میدانم که دوست ارجمند وادیب خوش قریحه مان محمد عبدالقادر آرزو که در این فلم نقش شیخ فریدالدین عطار را بازی نموده است هم در مشوره ها و تثبیت موقعیت های زمانی و مکانی زنده گی مولانا و شخصیت های ماحولش ابراز نظر نموده، تشکر می نمایم.

همچنان باید یادآور شوم که بخش عمده زنده گی مولانا می تواند در افغانستان بیشتر و خوبتر تصویر گردد. اگر در قونیه بخش های اخیر فلمبرداری گردد، کاریس برزگی خواهد بود با آنکه آن شهر با پیشرفت های سریع تکنالوژی، شکل قدیم خود را از دست داده و تنها مرقد مولانا و خانواده و شاگردانش به عنوان یک موزیم در معرض نمایش قرار دارد. امیدوارم بخش مهم و صحنه های آخرین این سناریو را در آنجا تکمیل

تصمیم شرط اول موفقیت است. من آرزو ندارم تا آینده نامعلوم کار آن به تعویق انداخته شود. باید افغان فلم پیشنهاد و ضرب الاجلی را برای به پایان رسانیدن کار فلمبرداری آن اعلان دارد.

امیدواریم با ضمن توجه وزیراطلاعات و فرهنگ جناب دکتور رهین توجه بیشتر به موضوع این فلم نموده و در تکمیل آن همکاری نماید.

ونهاد های علاقمند به هنر نیز در این راستا دیدگاه های خویش را با ماشریک سازند و ما در سطح بین المللی نیز از حمایت چنین بنیاد ها برخوردار خواهیم بود.

سوال : چه زمانی فلمنامه و یا سناریو «پیرچراغدار» را منحیث یک اثر سینمایی به بازار عرضه خواهید کرد؟

جواب : زمانی که دانستم عملیه تصویر برداری فلم به پایان می رسد. من در فلمنامه نه تنها زنده گی مولانا، بلکه حالات و شخصیت های برجسته این فلم را از لحاظ روانی نیز به تحلیل گرفته ام. تا خوانده همانند بیننده فلم بتواند وقایع را از مرز گره اندازی ها به مرحله گشایش و اوج داستان با علاقه و دلچسپی پیگیری نمایند.

انیسه وهاب خاوروته و سپارل شوه

یادی تل پاتی دی

رازقی نری وال

دانیسه وهاب د مرینی په مناسبت

که څه هم انیسه وهاب دملی رادیو تلویزیون بڅینه پیاوړې بریالی، نومیالی او محبوبه دتمثیل او اکتوری دنری وتلی هنرمنده جسما" سپیرو خاوروته و سپارل شوه اودمراوی کیدونکو ښکلیو گلانو گیدی یی پر مزار باندی انبار شوی خو په معنوی لحاظ ددی هنری خلیدلی څېره او دبڅینه بیلابیلو کرکتر ونو تمثیلونکی

اکتونه او دبڅینه معنوی شخصیت او بیلوسجایایو او داخلاقو بیانونکی، خوړی، مهربانه او قهرجن آواز به د رادیو تلویزیون په څپو او پردو کی په همیشنی ډول، تنبه کوونکی، پندور کوونکی او پیغام رسوونکی ژوندی پاتی وی .

انیسه وهاب داملی رادیو تلویزیون یوه سابقه لرونکی، مجربه او غښتلی ممثله هنرمنده دوری دمیاشتی په ۳۰

ددی ارواښادی د جنازی په مراسمو کی د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت معین پوهنمل غلام نبی فراهی، سلاکار جلالی نورانی، دملی رادیو تلویزیون عمومی رییس، داکتر عبدالواحد نظری، دملی رادیو تلویزیون د نمایشنامولوی مدیر ددغی وتلی هنرمندی دکار او شخصیت په اړه ویناوی وکړی او وویل: نن مو خپله یوه هنرمنده خور خاوروته و سپارله هغه څوک چی زیات کلونه یی په تیاتر، سینما او د ناڅکی په تیاتر کی

خپل هنر کاروه او دیوه شخصیت په توگه د دردونو، کراونو او ستونزودک ژوند یې تیر کړ، خو هیڅکله یې دخپل ژوند له نا خوالو څخه شکایت و نه کړ. د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت معین پوهنمل غلام نبی فراهی د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر دکتور سید مخدوم رهین د دواډگیرنی پیغام او خواخوږی دارواښاد دی پاتی کسانو او د هیواد دهنر مینه والو ته څرگنداو ورسته یې وویل:

انیسی وهاب دخپل ژوندانه څه د پاسه څلویښت کاله هنری کارونو او فعالیتونو ته وقف کړی او ددغی ځلاندی څېرې یاد به د تل لپاره زموږ دهنر دوستانو او زموږ دراتلونکی نسل په زړه او ذهنونو کې پاتی وی.

ددی لپاره چې دارواښادی انیسی وهاب د ژوند لیک په اړه یو څه معلومات وړاندی شوی وی نو په پورتنیو مراسمو کې به دډاکتر محمد حلیم تنویر په ښودل شوی ژوند لیک بسنه وکړو.

انیسه وهاب دکابل په دیوان بیگی کې وزیریدله کوچنی ما شو مه وه چې رادیو افغانستان سره یې همکاري پیل کړه او دهنراو فرهنگ

په برخوکې یې زیاتی هلې ځلې کړی ، دی دخپل ژوند څه دپاسه څلورلسیزی یې دهنری فعالیتونو په سرته رسولوکې تېرې کړی دي . اوپه سلگونو فلمونو ، نمایشنامو او تیاترکې یې رول لو بولی دی . دغی هنرمندی د مهاجرت په دوران کې هم هنری کارونه ترسره کړل اود غربت تیاتر یې جوړ کړ او په همدی وخت کې په بی بی سی رادیو کې دغورو هنرمندانو په کچه زحمتونه یې وگاډل.

اوله کوم وخته چې ما دملی رادیو تلویزیون په ځینو څپرکونو کې په برخه اخستنی پیل وکړ او په رسمی ډول می د بالمقطع قرارداد په موده کې د لرغونی شتمنی (میراث های گران بها) څپرکونو متن د څېر نیزه لیکنو مسؤولیت په غاړه اخستی و، له هماغه وخته می تر یوه حده له نژدی نه د ارواښادی انیسی وهاب سره پیژندنه پیداشوه، کله کله به د رادیو تلویزیون په غولی کې اوځینی مهال به ددریم مکرویان په مارکیټونو کې په مخه راتله، په خورا پراخ وچولی به یې را سره سلام علیکی درلوده .

باور لرم چې ښاغلی لو ستونکی به

راسره دا واقعیت ومنی چې د ارواښادی انیسه وهاب جسماً دیر کوچنی صورت ، ددی د معنوي ډېر لوی شخصیت سره په هیڅ ډول دمقایسی وړنه و ، اوداځکه چې ددی آواز د تمثیل دبیلا بیلو صحنو دکر کترونو په اعتبار د هغی یوی ښځی موجودیت ښوده او ددی تر څنگه چا دومره فکر کولای نه شو چې په دومره کوچنی وجود به دیو ډېر پیاوړی او وتلی هنرمندی رول په تمثیلی ټوټو کې ولوبوی ، خو دا له یوی خوا ددی خدای ورکونکی شایستگی وه او له بلې خوا دهنریعی د تمثیلی هنر سره ددی نا پایه مینه ، وه هغه مینه چې د ژوندانه تر ورستیو وختونو پورې یې دملی رادیو تلویزیون په اړوندو څپرکونو کې عملاً وښودله هر چا چې ددی آواز اوریدلی دي او یایې په تیاتر، سینما او تلویزیونی نمایش نامو کې د بیلا بیل رولونو د اجرا په موقع لیدلی وی ، دیری کم شمېر هنرمندانې به ددی غوندي دلور او ویارلې مقام ویاړ ولري .

پاتی : ۲۰

الحاج صادق حیدری

ماهواره

طاعون فرهنگی

ها، بدون هیچ مقاومت در اختیارگیرنده قرار می گیرد وارد کانون خانواده و سپس وارد جوامع می شود. برای آنکه ماهواره و یا تلویزیون به عنوان نافذ ترین و گسترده ترین وسیله ارتباط جمعی بتواند در خدمت اهداف مورد نظریک جامعه قرار گیرد و زیان های جسمی، روحی، اثرات فردی و اجتماعی آن افزوده نشود. بررسی های چند جانبه و پیوسته و هم چنین پیشگیری های علمی و اجتماعی اجتناب ناپذیر است.

امروز که رشد و وسایل ارتباط جمعی الکترونیکی و امکانات روز افزون فنی و منفی آن حدود مرزهای مطلوب را گذاشته و نه تنها روابط انسانی با یک دیگر، حتی نحوه استفاده انسان ها از این وسایل را دگرگون ساخته و مآشاهد

میتوان گفت: تأثیری که رسانه های جمعی بر فرهنگ و ساختارهای اجتماعی و نظام بین المللی دارند. سبب شده به نوعی همه دنیا با چالشی به اسم بحران هویت روبرو شوند. بحرانی که رفته رفته به افوال فرهنگ و بی هویتی مبدل خواهد شد. در این میان برنامه های ماهواره ای به طور خاص تلویزیون نقش پررنگ تری در تحول و دگرگونی فرهنگی دارند، رسانه های تصویری مثل ماهواره با برنامه های تفریحی و سرگرم کننده در درآمدت، یکسان سازی سلیقه قشرهای عظیم جامعه را باعث خواهد شد و از سوی دیگر این ابررسانه ایجاد شگاف های جدید طبقاتی و تعمق آنها باعث می شود شبکه های تلویزیونی نیز از طریق ماهواره با تمام نقاط دنیا ارتباط بر قرار می کند و فرهنگ قالب بندی شده فرستنده این نمادها و پیام

تأثیرات گوناگون رسانه های ارتباط جمعی مباحثه گسترده ای است. که در حال حاضر در اکثر کشورهای جهان جریان دارد. هر کدام از وسایل ارتباط جمعی بردریافت و استنتاج و انتقال واقعیت هابه جهان اندیشه و حتی دگرگونی آداب و سنن اجتماعی ما دارای تأثیرات ویژه است.

انقلاب جهانی ارتباطات علاوه بر افزایش رسانه های ارتباط جمعی، تحول نمادها و پاورها را نیز به ارمغان داشته است. در سایه این تحول، رسانه های گروهی زمینه رشد آگاهی و شناخت اجتماعات بشری را مهیا ساخته اند و ظاهراً "اجتناب ناپذیر می نماید که همزمان با تعداد در رسانه های جمعی، تأثیر آنها بر هویت و فرهنگ جوامع مختلف چشمگیر است. در واقع

ابرازنگرانی ها و هشدارهای درین سوو آن سوهستیم.

افسول فرهنگ از پیامدهای همه گیروعمومی برنامه های ماهواره ای است. از دیگر پیا مدها معضلات برنامه های ماهواره بی رشدوزا فزون بی سوادی عمومی به جهت تماشای بی حد این برنامه هاوعدم تمرکز و تفکر نسبت به موضوعات و مطالب مختلف کاهش دادوستدهای عاطفی واجتماعی در روابط انسان ها بایکدیگر، رنگ با ختگی ارزش های انسانی ویاور های مذهبی و نمادهای ملی ومیهنی ودرنتیجه خطر سقوط فرهنگ اجتماعی بیش از هر زمان دیگر است واین معضلات نه تنهاکشور متمدن اروپایی و امریکایی بلکه سراسر جوامع بشری را در معرض خطر قرار داده متأسفانه در این روزگار روزبه روز به شمار افرادی که دایما" در کنجی لمیده و به تماشای برنامه های مختلف یاهمواره مشغول هستند، افزوده می شود و انسان فعال ومحرک و خلاق گذشته به یک تماشاچی منفعل مبدل شده و هر قدر که این وسیله پیام رسانی، بر سرعت جابه جانی و نقل و انتقال اطلاعات و گزارش وقایع ازمکان به مکانی دیگر می افزاید، همان مقدار سرعت انتقال تحرك از بیننده خود می رباید و عاملی برای سکون ورکود انسان می شود مشکل دیگر اینجاست که ماهواره امروز ابراز انتقال علم ودانش محسوب نمی شود، بلکه وسیلهء برای

وقت گذرانی است.

هر آنچه را که برنامه های ماهواره ای ارائه می دهند. همزمان برای تمامی افراد گیرنده یکسان است. ولی گروه بندی ها و طبقات اجتماعی و سنن متفاوت بیننده گان و تفاوت درک وشعور و سلیقه های انسان ها در محتوای برنامه ها به چشم نمی خورد. گستردگی بی نظیر ماهواره به عنوان ابر رسانی جمعی در بین جوامع مختلف به عنوان وسیله ارتباطی و حضور آن حتی در حریم خلوت و خصوصی مردم، این ابزار را به عنوان قابل قبول ترین پیام آورو پذیرفتنی ترین فرمانروای اجتماعی و فرهنگی تبدیل کرده است.

تخریب فرهنگی در جوامع امروزی می تواند با رسانه ها نوشتاری نیز صورت گیرد.

ولی ماهواره ویا تلویزیون به عنوان محسوس ترین و تاثیر گذارترین رسانه همچنان در حال یکه تازی در عرصه اجتماعی جوامع است. چراکه بدون اتلاف وقت یا ضایع کردن وقت رفت و آمد برای خرید روز نامه ومجلات و حوصله برای خواندن مطالب آنها، جعبه جادویی تلویزیون یا برنامه های متنوع وتاثیر گذاری عمیق سرنقش تمامی رسانه ها را به تنهایی ایفا می کند. بهره بیشتر از این برنامه های ماهواره ای را سیاست مداران کشورهای استعمارگرمی برند.

در نظم نوین کنونی یا دنیای تک بعدی

امروز، این کشورها در تلاش هستند که از طریق تصاویر و برنامه های جذاب و فرستنده ماهواره ای افراد جوامع دیگر و بالاخص جوانان آن را شیفته فرهنگ وارداتی و نسخه پیچ شده خود کنند. ورود ماهواره، به جهان سوم، علی الخصوص ملت های که باورهای دینی وسنتی آنها باعث تعالی روح وسالم سازی آن جامعه بوده، اثرات مخرب بیشتر ایجاد می کند. که این معضله به صورت ناخواسته وارد جامعه ما نیز شده و آنچه امروز در بررسی رسانه ها جمعی جامعه جلب توجه می کند. این واقعیت که رسانه هاو پیامدهای ارسالی آن به هیچ وجه بیانگر افکار عمومی جامعه ما نیستند، بلکه تصویر واقعی جامعه با وجود افکار عامه نا پسند و پراساس آنچه که هست در رسانه ها تجلی میابد و عدم برخورداری از این واقعیت گرایش، به دیگر رسانه را قوی ترمی کند. در کنار این مسایل شدو گسترش تکنولوژی ارتباطات و بهره گیری قشرهای معین جامعه از این وسیله باعث ایجاد شکاف طبقاتی در یک جامعه میشود.

در مقابل این هجوم فرهنگی باید مقابله فرهنگی صورت گیرد. برنامه سازان فرهنگی و هنری و سازمان هایی مانند اداره ارشاد و اوقاف ونهادهای قضائی کشور در بخش فنی سازی وسالم سازی فرهنگی کمک رسانند. در مقابل تهاجم فرهنگ باید القای فرهنگی صورت گیرد تا مؤثر واقع شود.

دخبرونو دلومريتوب وپشون :

سره اشنایي لومړنی اړتياوي دي چې يووياند خبريال او ژورنالست ورته بايد پاملرنه وکړي .

دکار په پيل کې بايد د نوموړی دستگاه سره داجازی پرته تماس سره ونه نیسي ځکه تخنیکي انجنیر په ډیر دقت سره دستگاه تنظیم او عیاره کړی ده. همدارنگه د خبرونو سټډيو گانو ته د هر ډول پخو اوگرمو شيانو دراو رلونه ځانوساتی اود خبرونو په ميز باندی د تکیه کولو نه هم ډډه وکړي چې داد ول غلطی نه بخښل کيږی

دخبرونو د ميز ترشاد کښناستلو طریقه:

دخبرو نو کته د خپل مقابل ميز پر مخ په ترتیب سره کښيښودل، کله چې میکرافو فعال شی او دخبرونو په لو ستلو پیل وکړی یوازینی کارچې باید یوتازه کار ژورنالست او ویاندی سرته ورسوی هغه د هری پانی په موقع اووخت را اخستل دي .

د لوستلو د پیل کولو نه مخکي په دي خاطرچې د خبر ټولي پانی په واک کښی لري خپل داد حاصل کړی او

دخبرونو د لومړیتوبو نو وپشنه لکه څنگه چې نظر ته را ځی دومره آسانه کار نه دی هغه څه چې ستاسی په نظر مهم دي کیدای شي د یو بل چاله نظر چندان اهمیت ونه لری .

دخبري،خپرونو طبقه بندی بیلا بیل او یوډبل سره تو پیرلري . دنهوجوددخبرونو لومړیتوب احتمال لري چې یو ساعت وروسته دمهمو خبرونو څخه ونه شمیرل شی ځکه چې لومړیتوب بونه تغییراوبدلون کوي په یادی ولری چې زیاتره خبرونه په (مرگ،نجات اوجوايز)پوری اړوند خبرونه دسترو لومړیتوبو نوڅخه برخمن وي اودملی، سمیه ایزواو ولایتی خبرونو په مقایسه لومړیتوب لري .

دکار په پیل کې چې مو هرڅومره په دی هکله زده کړه کړی وی د لومړیتوبونو په هکله د خان په نسبت د تجربه لرونکو ژورنالستانو او ددي مسلک متخصصینو سره مشوره وکړی .

په رسنیو کې د کار الفبا

لیکوال : چیف پریدمور

ژباړون: ناصر شاه سرحدی

د لوستلو نه مخکي خپل غږ صاف کړی، که څه هم شخصاً د خبرونو لیکوال هم اوسي .

یو یادوه ځلی خبرله مخی ولولی داکار ددي تر څنگ چې مرسته کوي د متن غلطیانی هم ورته معلومیري او هڅه وکړی چې غلطیانی نښه کړی داکار ددی لامل

دخبرونو دمیز سره کار کول : په لومړی سره کې یو تازه کار خبر یال باید دمیز دکار کولو د طریقی سره خان آشنا کړی . هغه په دی معنی چې د کمپیو ترڅخه استفاده د غږ،کاستونواوپه هغی پوری اړ وند دستگاه لکه : تیلیفون (C.D) دخپرونو دستگاه،دغږ ثبتولو،د غږ دلري کولو دستگاه

کیری چی ستاسی غز نرم او صاف شي.

همدارنگه دخپلی ژبی د تمرین له پاره هغه جملی چی د خینو کلمو سره یو شان وښی او تلفظ یې سخت وی په ښه او رسا توگه یې ادا کړی او ترڅنگ یې یو قلم په خپل لاس کې ولری ځکه ځینی وختونه مخکی له دې نه چی خبرونه د آنتن مخ ته ورشي د یو تیلفونی تماس په نتیجه کې نوي اطلاعات دیوی — خبری دموضوع په هکله ورکول کیری.

سم په څوکی کښینی، دا حالت ددی سبب گر ځی (دیافراگم) په ښه توگه عمل وکړی او په نتیجه کې تاسی په ښه شکل خپل خبرو وایی.

ژوره ساه واخلی چی دلو ستلو په وخت کې موساه کمه نشي او خپله پوزه او ستونی هم صاف کړی چی دو یلو په وخت کې ستاسی د تنفسی سیستم پوری اړ وند لاره بنده نشی.

د اخبار دلوستلو طریقہ :

تجربه لرونکی ویاندویان خبرونه په داسی ډول وایی چی کاری ډیر ساده په نظر را ځی باید خپل خان داسی تنظیم کړی چی په یو ټاکلی حد کې پاتی شی او غرمودیر ستړی کیدونکی آزار و نکي نه وی او په عینی حال کې خبرونه په داسی طریقہ سره ونه وایی چی هیجانی معلوم شی .

د خبرونو دلیکو په وخت کې کلیدی

او اساسی واژې برجسته او په ښه رنگ او ډول سره ولیکی چی دلوستلو په وخت کې یې په ټینگار سره ادا کړی .

همدارنگه د خبرونو د بندولو ترمنځ خالی فضا او د هرو دواړو خبرونو تر منځ یوه لیکه اوباسی ددی خبری په نظر کې نیولو سره کولای شی د هرو دریو کلمو ترمنځ یوه ثانیه وخت ونیسی اود خبرونو تقریبی وخت محاسبه کړی .

په رادیو کې دیو تجربه لرونکی ویاند د خبرونو دلوستلو طریقی ته غور کیدی دهغی دلوستلو د بیان طرز او دوخت داتکل موضوع ته دقت او پاملرنه وکړی دهر خبر په پای کې یو لنډ مکث ولری چی وروستی خبرونه جلاشي یو نطق (ویاند) باید یو خانگری حالت سره پیل وکړی له دی پرته چی ددی خبر تشخیص چی څه وخت یو خبر پای ته رسیری او روستی خبر پیلری داوریدونکی له پاره به سخته وي چی مهم ټکی دادی خبرونه باید په سلسه او روانه توگه وویل شي.

مخکی له دی چی خبرونه آنتن ته ورشي د هر فرصت له پاره د تمرین نه کار واخلی او هر څومره چی تمرین وکړی دخبر ویلو مهارت

موزیاتیږی .

داهم د یادونی ورده چی په دی برخه کې بریالیتوب د لیکنی سره نژدی تر اولری ، د اوریدو جملو څخه ډډه وکړی ، سختو کلمو او (واژو) څخه ځان وساتی ، او سختو کلمو پر ځای ساده کلمی استعمال کړی . که د خارجی اصطلاحاتو د سم تلفظ سره آشنایی و نلری د خبرونو د ویلو په وخت کې به ورته اندښینی پیداشي د هر څه نه دمخه د همدی (واژو) د تلفظ له پاره مرسته وغواړی .

هیڅکله هڅه ونه کړی چی پردی اصطلاحات د بومی خلکو په شان ادا نکړی دا کار نه یوازی ستاسی د ویلو سرعت را کموی بلکی ټولی اصطلاحگانویا بهرنی نومونه په هما غه اصلی شکل تلفظ کړی ستاسی تگ به عجیب په نظر راشی او که تاسی دي اصل ته پام ونه کړی ستاسی د خبری موضوع ارزښت به راکم کړی لو بغار یتوب بازیگر نوته پریر دی او په پای کې کوشش وکړی دسندیو څخه دو تلو په وخت کې په هماغه شکل ووزی لکه څنگه چی دداخلید و په وخت کې هیله لری او هغه کاغذ ونه ، فیتی او کستونه چی کار موتری اخستی راټول او بیا د سندیو څخه خارج شي.

دانشگرت

موسیقی بازاری شده

گفت و شنود ویژه با ظاهر هویدا:

هویدا از شمار کسانی است که نیاز به معرفی ندارند. این را نیز همه می دانند که هویدا تنها یک آواز خوان و هنرمند نبوده است. هویدا از شمار هنرمندانی است که هنرش را نمی توان از شخصیت و اندیشه ها و آرمان هایش جدا کرد و هر کدام را جدا جدا ارزیابی کرد. شخصیت و هنراوهیچ گاه با قدرت زر، زور، عادات، رسم و رواج ها و عنعنات نه تنها هیچ همنا نشده اند، بل دربرابر آن ها قرار گرفته اند.

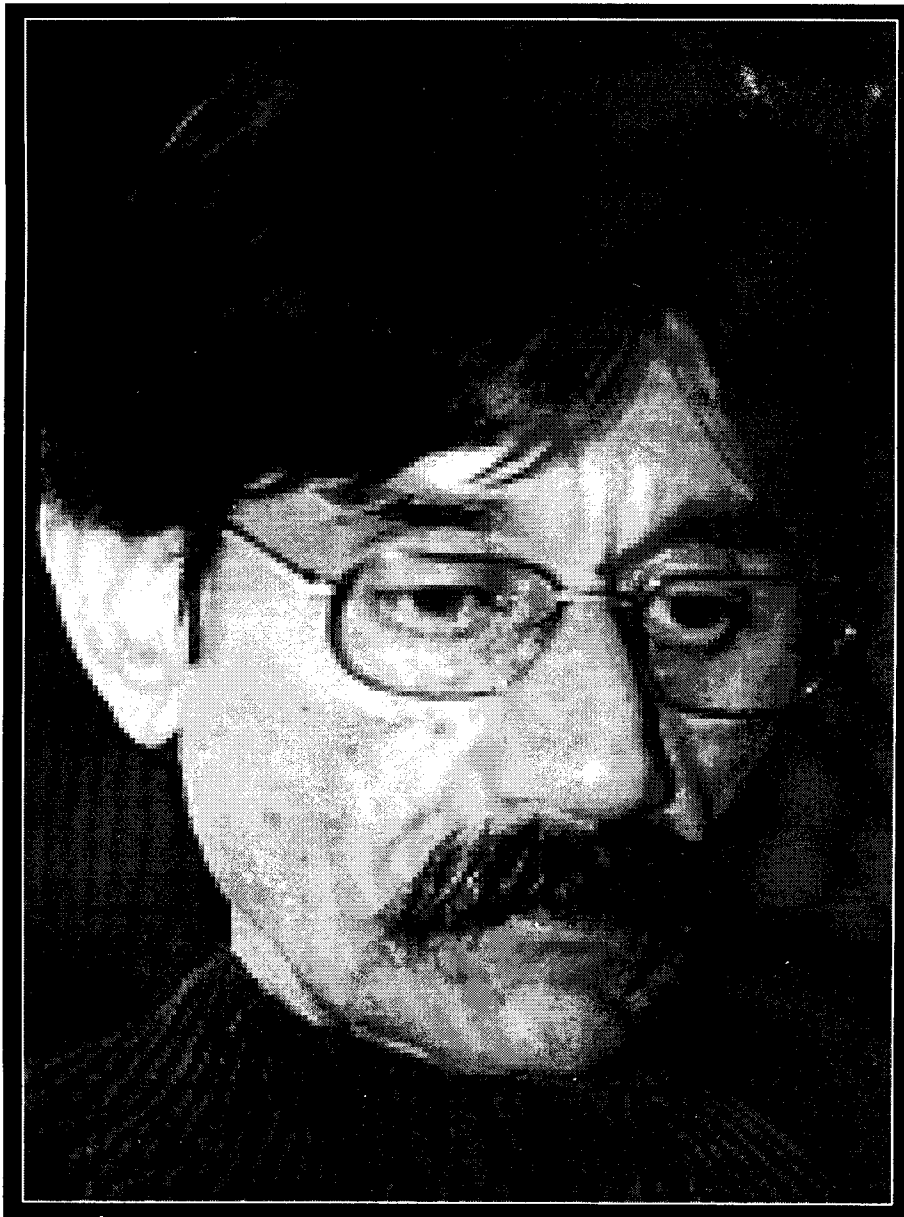
هویدا هیچ گاه هنرش را برای ثروت اندوزی به کار نینداخت. حتا آن گاه که در اوج شهرت و محبوبیت قرار داشت، هنرش را وسیله یی برای امرار، معشیت مبدل نکرد.

هویدا در زمانه های دشوار و پرخطر نیز زبانش را پشت سی و دو دندان قید نکرد بود؛ پس باوجود آن هم آیا هویدا ناگفته هایی دارد که در یک گفت و شنود آزاد بکوشیم آن را از زبانش بشنویم و به خواننده گان تقدیم کنیم؟ آخر او هم ظاهر است و هم هویدا.

براساس قرار قبلی، برایش تلیفون کردم بی آن که از پیش پرسش هایی را نزد یادداشت کرده باشم؛ از هویدا پرسیدم:

س- تا چه حد به آرمان ها و آرزوهای دوره کودکی، نوجوانی و جوانی رسیده اید؟

ج - این پرسش من را به یاد یک خاطره از سال های بسیار پیش انداخت. باری میان من و یکی از دوستانم بگو مگویی پیش آمد. او گفت: « هویدا! از خدا می خواهم که آرمان به دل از جهان

ارکستر آماتور را سازمان دهم و بکوشم تا هنرمند و هنر موسیقی در جامعه جایگاه شایسته بی کسب کنند .

خوب البته باید بگویم که من از پنج ساله گی شروع به تمرین موسیقی نمودم و در هفت ساله گی هارمونی نواخته می توانستم ؛ ولی با وفات پدرم و در نتیجه پیامدهای این حادثه ناگوار برای خانواده ما، برای سالیان چندی تا زمان برگزاری جشن های معلم در مکاتب ، فرصت پرداختن به موسیقی را نیافته بودم.

در مورد ایجاد ارکستر آماتور تصمیم بگیرم و این تصمیم را عملی نیز بسازم. این که تشکیل ارکستر آماتور که تنها چند ماه پس از بنیادگذاری به شهرت و محبوبیت بی نظیری رسید ، چه نقشی در دگرگونی دید و برخورد مردم با هنرمند و موسیقی در افغانستان شد و چه دگرگونی هایی را در خود موسیقی و نقش آن در جامعه به بار آورد .

خوب ، در همین جا با استفاده از فرصت می خواهم بگویم که استاد مددی با نوشتن کتاب تاریخ موسیقی افغانستان ، آن هم در یک برهه بسیار بحرانی برای فرهنگ و هنر به خصوص هنر موسیقی ، خدمت فراموش ناشدنی انجام داده اند که شایسته سپاس و ارج فراوان است. و اما ، در این اثر کاستی ها و اشتباهاتی نیز است به خصوص در رابطه به ارکستر موسیقی آماتور. به همین سبب است که روشن ساختن و ثبت این تاریخچه را به حیث بنیادگذار آن وظیفه خود می دانم .

درباره موانع و دشواری هایی که در زنده گی هنری تان ، به ویژه در آغاز ، مواجه شده اید ، نمی پرسم . روشن است که نوآوری ، آن هم اگر تا سطح تابو شکنی پرسد ، در آغاز و آن هم در یک جامعه عنعنه بی ، با چه دشواری ها و موانعی رو به رو می شود .

س - درمیان آن همه دشواری ها چه کسی بیشترین نقش را در تشویق و رهنمایی شما در تداوم راهی که انتخاب کرده بودید ، داشت ؟
بقیه : ۴۲

ج - فکرمی کنم تصادفات نقش تعیین کننده نداشت. کشش و نیاز درونی و اراده آگاهانه عوامل تعیین کننده بود. من در لابلائی اوراق تاریخ کشورم سرگذشت پرفراز و نشیب هنر موسیقی را خوانده بودم. طوری که روشن است، وقتی شماری از استادان و هنرمندان که سردهشته شان استاد قاسم بود ، در زمان امیر شیر علی خان ، به کابل دعوت شدند ، اگر حافظه ام اشتباه نکند ، نخست در کوچه خواجه گردک مقیم شدند. وقتی زنده گی این هنرمندان بنابر تعصبات حاکم بر جامعه و به خصوص ملا های متعصب که موسیقی را در اسلام حرام می دانستند ، با خطر مواجه شد ، هنرمندان را جهت تأمین امنیت بیشتر ، در نزدیکی بالاحصار مقیم ساختند. حتا از این محل هم وقتی آنان به دربار می رفتند ، با کاروانی از افراد مسلح و قیل ها همراهی می شدند. این را هم خوانده بودم که استاد قاسم در زمان شاه امان الله در دربار مقام ارجمندی داشت ، حتا گفته می شود که استاد قاسم در جلسات کابینه نیز اشتراک می ورزید و به روایتی در کنار شاه می نشست. ماجرای آهنگ «گر ندانی غیرت افغانیم - چون به میدان آمدی می دانیم» و واکنش سفیر انگلیس در برابر آن را همه خبر دارند. سفیر انگلیس با شنیدن این آهنگ حماسی افغانی که آزاده گی ، آزادی خواهی ، غیرت ، اراده و عزت نفس افغان ها را بازتاب می داد ، برای کم زدن استاد قاسم از او می پرسد که آیا با نوشتن بلد است و یا نه . استاد قاسم جا به جا نوشتن سرود استقلال را می نویسد و به سفیر نشان می دهد و می گوید که بیا آن را یک جا اجرا کنیم . سفیر برای این که دسترسی خودش را به هنر موسیقی نشان بدهد ، یک جا با استاد این سرود را اجرا می کند . و در پایان استاد قاسم ، به سفیر می رساند که او با خواندن سرود استقلال افغانستان در واقع داعیه ملت و دولت افغانستان را به رسمیت شناخته است. و این زمانی بود که تا هنوز انگلستان استقلال افغانستان را به رسمیت نشناخته بود. من که این تاریخ را خوانده و در حافظه داشتم. تصمیم گرفتم که باید

بروی». . گفتم : مگر از من چه بدی دیده ای که چنین چیزی را در حقم آرزو کردی ؟ او که دید من جدی هستم ، گفت: آزرده نشو . تا به حال هیچ کسی، حتا موفق ترین انسان ها ، نبوده که به همه آرمان هایش رسیده باشد. پس هرکسی که می میرد ، آرمان هایی را با خود به گور می برد.

حال که می بینم ، آن دوستم راست گفته بود.

س- شما در کودکی محرومیت ها و دشواری های بسیاری را بر شانه کشیده اید. وقتی به آن دوره از زنده گی تان فکر می کنید احساس افتخار می کنید و یا این که احساس درد؟

ج - بلی ، زمانی که پدرم چشم از جهان بست و ما باید مادر مان را در تأمین معیشت خانواده کمک می کردیم و در عین زمان باید به مکتب هم می رفتیم ، زنده گی چندان ساده و آسان نبود.

آن زمان دردناک بود ؛ ولی امروز فکر می کنم حق داشته باشم به آن گذشته افتخار کنم که زیر بار دشواری هایش آب نشدم ، بل ابدیده گشتم.

ولی درحاشیه این پرسش می خواهم بگویم که اگر پدرم آن قدر زود از دنیا نمی رفت و من زیر سایه او بزرگ می شدم ، شاید یک دکتور طب می شدم. آرزوی او چنین بود. خوب ، کشور و مردم ما به طبیب هم احتیاج داشتند و دارند ؛ ولی در آن صورت شاید نمی توانستم دنبال هنرموسیقی بروم و در نتیجه من هویدایی کنونی نمی شدم.

س - آیا لحظه و حادثه خاصی را به یاد دارید که شما را بر آن داشته باشد تا به خود بگویید و تصمیم بگیرید که باید حتما در راه هنر موسیقی بروید ؟ خوب شاید بهتر باشد بپرسم : رو کردن شما به هنر موسیقی پاسخ به یک نیاز درونی بود ، پیامد یک حادثه بود و یا این که جریان زنده گی شما را خواسته ناخواسته به این راه کشانید؟

دینگری چینه

لیکونکی: انور «وفا»

روح تر زمان مشر دی

ژوندی کلام

«سپڅلې ارواح به ټاکلې وخت. به خدای فرستې مړینه عمل کوي»

روح د عشق سپرې دی

دغه ستره نښه به نور او جگر کې راغلي

چې په شان خبرې او خدای خبرې سره بېرته راوبښه او د زړور کوربت په شپږ جهل هیرکور ته الوت وکړي.

روح ستر دی، مشر دی!

اصلاً عمر نلري.

عمر په زمان پورې تړاو مومي او روح تر زمان مشر دی.

روح راغلی چې لومړني هفتونه زده کړي.

(عشق، اګاهي او ازادي).

پرته له هغه هرڅه دروغ دی!

زړه زما او هغه کور دی. دا زموږ تر لولو لېرې حقیقت دی.

زړه مو په مینه ورکړې؛ د خدای لپاره مو زړه مېنې ساتلای.

اشر د خدای دی؛ موږ نشي پوا څه نه لرو!

خدای ښه!

خدای لرو!

څو په رښتیا څه غواړو؟!

خدای یوازې مینه کوي؛ ځکه شعرن لرو!

ژوند مینې غږولې، روزلې!

او مخ په لومړني کور بیولای.

مینه خدایي ناره ۱۵۵

زړه کې څوک نه ځایې پرته له هغه نه!

خدایه!

څه بېشته چې وینې غواړم؟ وینې باید دمنځ دښار کې

یا هرڅه وانه غوښتي؛ ستا دینم او مهربانم، غزا او یوازې لاسو اګاه یاست!

زه یوازې غواړم چې ستا د ارادې او خوښې کورنده شم.

غواړم ستا زما وي او غږونه راشي او ما لورن بوسی.

هو، پرته له خدای هرڅه دروغ دی!

د غږ په ډيوه

او مور د غږ په ډيوه دخپلو را نه ورکو او هېر وځنګر لاره دهر

لاره تياره ده، پته نشته.

پښه اېښوول وېرې له خان سره لري.

خو خير به شو،

ګوندي (غږ) را باندې وشي!

غږ واورو!

ګوندي كوم ډيوه په لاس سلطان په دومره پوځپوښه راښوخي!

له هرڅه ډک شو.

راځي زړه ته لاره ورکړو.

راځي د زړه په پښو ورځو.

راځي په زړه خان وسپارو.

زړه عاشق دی او د اصل نار ګور پرازي په زړه کې ډره پراښوي.

زړه په هغه څه زړه بايلی چې رښتيا هم شته.

دوه سکا بيلي

دوه سکا بيلي له حلقه ډک دی. راځي زړه ته جان وسپارو.

چون روسي مولانده رحمان بابا او شورو د کلام ستورو هنداسي وکړول!

د الوت ډگر دننه دی

نه دغه کلام مینه دی.

او کله کله له مورې ورکه ده

مور ځکه په شعر ژوړه نشور، چې کلمه مړه ده

مور غږ نه پېژن، زما مو ورکلتېري

او شي د پېژلو او غاړو په لېونو او موندونو مسا کور

مور د ژوند، ميني او کلام لپاره خپلي کلمې او غږونه د شعر په ډډو کې خوښي

کټو

زموږ د ميني ليک د نا انشا مرغه په مېرکه کې د واند ورک بار ګور بېسي مړل وېي

د الوت ډگر دننه دی.

مور ورک يو مرغه هم ورکه دی!

کور هم ورکه دی!

لاره هم ورکده او کلام هم!

او ددی ټولو ورکو زرم ومور له دهنه وايي

هره شاعر زړه بېم

شاعر زړه له پښې اور شعده جوړ مرغه دی

کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

په کله چې مور ميني مړه وي!

سکوت غږ مېږي

سکوت چې راوړي، جويتيا ده،

دا په سکوت ډکه،

سکوت چې خپلې څپې او سړې په شمېر

لاري، لاري جيري، غږ مېږي.

شبه د جويتيا په لور روانه ده

سکوت په سکوت په لور ور بېږي.

سکوت په سکوت کې خپل برخلک اوږي.

ار مور هم له هندي سره سکوت ته ور کچه کېږي،

هو، خدای شته، مور څه غږاوو ووايو!

د سمندر رنگين کنډولي

د غږ او زما د وېرې مېړو دوستانو

غږ او زما د ډوله دنيا ده، دغه مستحلب دنيا کې د خاښو هرکلی کور.

غږ را اوږي

مور د غږ او زما کنډول ويلي يو، غږ مور کوي.

غږ مور ښه کوي، غږ په مور کې را ټوکېږي.

مور او تاسو د غږ او زما په ننداره بدلېږو.

زموږ ښه شان، زموږ مېړي، زموږ وکلاوي،

زموږ خلاي، ټول له غږه او زما را ټوکېږي.

غږ د هنسي او مړي کلام دی.

هنسي، کابسات، سموري، مستحلبه ټول له غږه راخلي او بلې شوي.

او مور يو بل ته د غږ او زما د سمندر رنگين کنډولي ورکوي.

شناسایی کارمندان موفق R.T.A

خانم صاهره مقصودی صدیقی یکی از کارمندانی موفق و سابقه دار رادیو تلویزیون ملی است که از کودکی روانه ستدیو شد و از خوانش مطالب برنامه اطفال آغازین همکاریش تا امروز پایه دار و استوار ماند.

خانم مقصودی صدیقی زمانی که تحصیلاتش را به پایان رسانید به طور رسمی در رادیو تلویزیون مقرر، و در اداره هنر و ادبیات رادیو افغانستان تهیه کننده داستان های دنباله دار شد که هم زمان در بخش تمثیل هم نقش اجرایی نمود. مدتی در اداره سینمایی تلویزیون به حیث مدیر بخش سریال بود که در قسمت خواندن ترجمه و دوبلاژ سریال ها و فیلم ها نقش فعال داشت. سپس کارگردان برنامه «از لایلی آرشیف» نشراتی تلویزیون و اکنون سمت کارگردان برنامه «کورلی ژوند» تلویزیون ملی را به عهده دارد. در ترجمه از زبان دری و پشتو مهارت شایانی دارد.

خانم صاهره مقصودی صدیقی ۶ سال از عمر پر بارش را وقف خدمت و تهیه برنامه های متنوع و آموزنده برای هموطنان نموده است. وی خانم جدی و پرتحرک است با وجودیکه تکلیف صبحی عاید حالش می باشد اما با آن هم پاینده به حضری و مقررات بوده کارهای یومیه را به وجه احسن انجام می دهد. موفقیت و صحت برایشان خواهانیم.

مدیریت ترمیمات تولید ۲ کار کرد. و اکنون به حیث مدیر عمومی ستدیوهای ایدت و کاپی تلویزیون کار می کند.

انجنیرولی احمدکبیر در ترجمه فلم های انگلیسی توانمندی خاص دارد بیشتر از ۴۰ فلم را ترجمه و نریشن آنرا خوانده. آقای کبیریکی از انجنیران فعال توانمند و ذکی است نوآوری در برنامه هاهداف اصلی اش است. تعدادی از زیگنال های تلویزیون را طرح و گرافیک نموده است از مثال های برجسته سرود ملی، ساعتی با شما، جهان ما، جهان حیوانات و دیگر برنامه ها. در پهلوی مسؤولیت در ستدیوهای تلویزیون، ترجمه و نریشن فلم ها، همکاری توانا و فعال برنامه ساعتی با شماست که علاوه بر ترجمه متن در تهیه خبرهای و گزارشات جالب و دیدنی برنامه را یاری رسانیده. به روزی و موفقیت بایشان باشد.

انجنیرولی احمدکبیر در سال ۱۳۷۰ از انستیتوت پولی تخنیک کابل به سویه ماستر فارغ التحصیل شد. و بعد از طی چند ماه در همین سال به حیث انجنیر ایدیتور در ستدیو ۲ به طور رسمی مقرر و در سال ۷۴ در

محمد الله سيد زاده دراديو افغانستان يو تکړه او سابقه لرونکی کارکونکی دی چې ډیری په زړه پوری خپرونی یې دنشراتو لپاره چمتو کړی دی. ښاغلی سيد زاده لومړنی زده کړی یې دکاريزميرپه کلی کې دسیرزاعلی خان ښونځی د شکر دری په ولسوالی کې پیل او دکابل ښار داعتبارخان له ښونځی څخه دیکلوریا په کچه فارغ شوی دی . کله یې چې ښوونځی پای ته ورساوه،عسکری خدمت ته شامل شو،او بیا دهغی مینی له کبله چې دراديو افغانستان له خپرونو سره یې درلوده ، په دی وتوانیدی چې په کال ۱۳۷۵ کې په رسمی توگه په رادیوکی مقرراو دکار له پیل څخه دمعارف اسلامی په اداره کې په اداری کار ونو بوخت شو. او پس له څه مودی دهغه استعداد اوپوهی له امله چې درلوده یې دخپرونی جوړونکی شو، اودیری خپرونی یې د

نشر له پاره چمتو کړی دی دپیل کې په توگه : دقرآنکریم تلاوت اوترجمی ، دافکاروپه بهیرکې ، سیرت النبی ، الهی وړانگی . نوموړی برسیره په دی چې دخپرونی جوړونکی یې دویانده او لیکوال دنده هم ترسره کوی

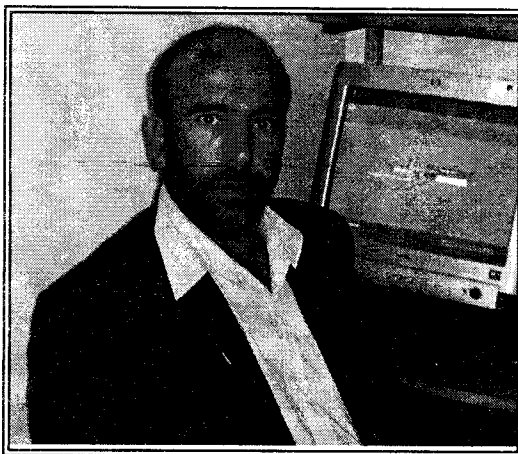
محمد الله سيد زاده دهغی خاطرې په هکله چې دویاندى په هکله لری وايي .

کله چې یې په لومړی ځل ویاندى کوله دنشراتوربیس اوخینی انجینیران هم هلته موجودوو چې دی یې دیرتشویق او وستایه .

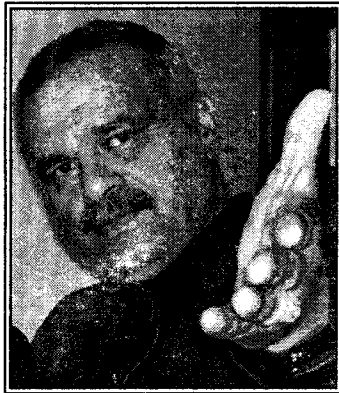
نوموړی دراديو افغانستان دنشراتو دلوی ریاست څخه یو ستاین لیک هم ترلاسه کړی دی .

فاروق ساپی د مرحوم عبدالمنان (ساپی) زوی په ۱۳۴۳ هجری لمريزکال د کونړ ولايت د نورگل ولسوالی د مزارددری دسین زایوپه کلی کې زیږیدلی دی لومړنی زده کړی یې د مزارددری په ښوونځی کې لوستلی دی یوولسم ټولگی یې دننګرهار ولايت دننګرهار په لیسی کې لوستلی دی اودولسم ټولگی یې د کونړ ولايت د مزارددری په لیسه کې پای ته رسولی دی. په ۱۳۶۲ هجری لمريز کال دپخوانی شوروی اتحاد دقزاقستان دالماتا په دولتی پوهنتون دژورنالیزم په پوهنځی کې شامل اوپه ۱۳۶۷ کال کې یې ددغه پوهنځی څخه خپله ماستری واخستله دوه کاله او اوه میاشتې دهیواد په هوایی اومدافعه هوایی قواوو درادارو په (۲۱۰) غنډ دبگرام په هوایی ډگر کې خپله عسکری ترسره کړی ده په ۱۳۶۹ کال کې ترخیص شو. په ۱۳۷۲ هجری لمريز کال کې دراديو افغانستان دخپرونو دریاست دروزنی په اداره کې د نسیم هندوکش دخپرونی پرودیسر مقرر شو

او پس له څو کاله دافغانستان دملی راديو داطلاعاتو مدیریت دراپور تاژ ونو په څانګه کې کار پیل او بیلابیلی خپرونی لکه درادیوی سفر، بیارغونه ، مرکي او رپوتونه ، دراديو افغانستان او چارواکي ، داسی نوری خپرونی نشراتو لپاره چمتو کړی دی.

ددی ترڅنګ خبری رپورتونه هم برابرې فاروق ته دریمه درجه ستاینلیک دراديو افغانستان دریاست له خوا ورکړل شوی دي . نوموړی په ډیر دقت او رښینوالی سره خبرونه او رپوتونه جوړ وی او دنشراتو لپاره یې چمتو کوی . دښاغلی فاروق ساپی لپاره په روانه دنده کې لازیات بریالیتوب غواړو .

موسی رادمنش

بگامی به سیر سینما و افغانستان

موفقیت رایگان به دست نمی آید، موفقیت قیمت دارد، قیمت آن بذل کوشش وجد و جهدمتادی است.

در اوایل سال ۱۳۵۷، فعالین موسسه آریانا فلم وشایقین هنرفلم، انتظارنمایش فلم سینمایی (غلام عشق) را داشتند، درکشور تحول یارویداد هفت ثوربه وقوع پیوست وضعیت درکابل وسراسر سرزمین ما دگرگون شد، اما تلاش ها، کوشش ها ادامه داشت، فلم سینمایی (غلام عشق) که دارای محتوای خان سالاری، وضعیت زمینداران، دهساقین تهی دست، نشانه های افکار روشنگری، عشق و محبت را که در قالب فلمنامه در آورده شده وبه وسیله

توریالی شفیق

سینما گران وهنرپیشه گان به تصویر آمده بود، فلم غلام عشق يك فلم داستانی، هنری و آموزشی ومایه اندیشه وتفکرسالم سینماگران مامحسوسوب می شد. ثمره کار عاشقانه اعضای آریانا فلم، درراس کارگردان فلم توریالی شفق وفلمبردار انجینیرلطیف احمدی، همکاران فنی ومسلسکی بورد ریاست افغان فلم مراحل چاپ ولابرتوار، پراسس آن به پایان رسید، اما به نسبت رویداد هفت ثور پالیسی سیاسی وتبلیغاتی رژیم وقت همانند بسیار رژیم های دیکتاتوری وسیاسی، خواستند عرصه سینما را تحت تسلط وانحصار خویش (رژیم برسراقتدار وقت) در آورند، این نوع حرکت در حیات سینمای افغانستان نخستین بار بود که قیچی سانسور طبقه کارگر (رژیم وقت) بر پیکر سینمای نوپا ضربیه زدوفلم (غلام عشق) که فلمنامه آن برداشتی بود از جامعه طبقاتی وپیام آوررهایی از زیرستم خان وارباب سالاری ورفتن به زنده گی همصدایی وهمدلی که نیاز جامعه بود وبامهرو محبت، عشق ودوستی پیوند زده شده بود، فشار آورده شد تا از نمایش فلم به پالیسی رژیم استفاده شود و قهرمان

فلم (غلام عشق) در صحنه های فلم به گونه ای به صحنه آرایبی مجدد چنان پیوندیابد که از جمله فعالین اعضای حزب به شمار آید وبعدا" منحیث عنصر فعال به حلقه ازدهاقین حزب بپیوندد، این طرح چنانکه معلوم است يك پیوند ناجور می نماید، طرف تائید کارگردان فلم آقای توریالی شفق قرار نگرفت و فلم برای مدتی تحت بازداشت قرار گرفت واجازه نمایش داده نشد.

دست اندرکاران متأثر بودند، چون در تهیه وتولید فلم زحمات زیادی رامنتقل گردیده بودند به کارگردان فلم طرف شدند تا زمینه ساز شودوفلم اقبال نمایش یابد، روی این انگیزه وارج گذاری تلاش های دست اندرکاران فلم، مرحوم توریالی شفق، انجینیرلطیف واعضای رهبری موسسه بادرنظر داشت، نظریات اربابان رژیم وقت که چندان صحنه ای از فلم سانسور گردید، افزود صحنه های جدید یاجلوه های هنری، بالاخره فلم بدوقسمت مبدل وبادرنظر گرفتن نظر یات، فلم (غلام عشق) در قسمت اول، اقبال نمایش یافت باوجود این همه

بپردازد، اگر آثار هنری فرمایشی و تحت رهنمود مستقل دولت باشد، آزادی افکار صدمه می بیند، بدین اندیشه گروه ای در چنین پالیسی رانپذیرفتند و وجود چنین حرکت دولت وقت ابلاغ داشتند که ریاست افغان فلم راسینماگران باکارپرشرشان قوت بخشند، به عنوان محصول مشترک، فعالیت سینمایی راپیش برده به تولیدات خویش اقدام نمایند، دولت هم رگونه همکاری، حمایت اقتصادی، تخنیکي رادرا مر تولیدات با گروه های فلم سازی بایک تفاهم مشترک و هماهنگی در نظر خواهند گرفت .

این حرکت و هوشدار برای مدتی میان سینماگران آزاد مورد بحث قرار گرفت .

گام های استوار برای انکشاف و توسعه سینما و فرهنگ خویش اقدامات عملی را روی دست بگیرند.

از طرف دیگر انکشاف پالیسی در محور رویداد هفت ثور زمینه را برای تشبثات ، پرودکشن ها (موسسات فلم سازی) در کشور تنگ ساخت و آزادی که داشتن ، بر آن قیود وضع کردند ، اندیشه بر آن بود تا پرودکشن ها فعالیت های خویش را در چارچوکات دولت، تحت پالیسی آن ، به اجرا بگیرند ، این پالیسی برای بعضی هامورد قبول قرار گرفت ولی دسته ای: بر آن بود تا موسسات فلم سازی در کشور طبق پالیسی مطبوعات به کار آزاد

مشکلات ، تما شای فلم با استقبال گرم مردم قرار گرفت و سیر تکامل در روند سینما به شمار آمد. در فلم (غلام عشق) چهره های ممتاز موفق چون : شاه جهان، مینا شفق ، اکرم خرمی ، فتح الله پرنده ، محمد جان گورن ، قادر فرخ ، سلام سنگی ، سید علی عالمی ، خورشید نور ، بصیره خاطره ، عارف الدین، عبدالله و طندوست، مجید غیائی، موسی رادمنش و دیگران در اجرای شخصیت های از فلم طرف تانید تماشاگران قرار گرفت و واقعا" فلم در آن زمان به قدر دانی ، مردم هنر پرور ما روبرو شد و باعث گردید تا دست اندرکاران ازین حمایت مردم با اراده و قوت کار بسوی شگوفایی سینمای خود با

انیسه وهاب خاورته ...

دتمثیلی هنر کار پو هان په دی موضوع بڼه پو هیږي چی په یوه صحنه کی دیوی موضوع، پیبینی ، شخصی او دهغو په تیراو په لازم کرکت دخیل درول لو بول او عیارول دومره ساده خبره نه وه ، خو ارواښاده انیسه وهاب ددغو ټولوپه ماهیت، نزاکت او حساسیتونوکی پوره غښتلی وه او ددی ټولو ترڅنګ خپل رولونه په هغسی هنري ظرافتونو او شایستکیو اجرا کول . نو له دی خایه دهغسی ارواښادی مړینه په ربښتیتی یوه ستره فرهنګی ضایعه گنل کیږي او په دمره سادگی به یی بله هنرمنده خای ونه نیسی.

ددی لپاره دانیسی وهاب دهنري وړتیا او پیاوړتیا په اړه زما ادعا مصداق پیداکی نو په دی اړه به دهغی د همکارانو څرگندونو ته مراجعه وکړو.

د نندارولویت مدیر محمد همایون فیروزداسی معلومات وړاندی کړل : مرحومه انیسه وهاب ټمیر بعد از گذشت اضافه از چهار دهه در عرصه شگوفایی هنر و فرهنگ داعی اجل را لبیک گفت

انا لله وانا اليه راجعون

بیشمار فلم ، تیاتر و نمایش رادیویی و تلویزیونی نقش آفرینی نموده به حق از عهده نقش خود به خوبی بدرآمده است . از همین جهت انیسه وهاب ټمیر را بانوی هنرنامهیده اند.

ارواښادی انیسه وهاب په زړه پوری بڼواخلاقواو نه هیږیدونکو کارنامولرونکی وه لکه چی بڼاغلی فیروز وایی : ایـن بانو هنر اش را باکمال عشق و محبت انجام می داد، لبانش همیشه آکنده از خنده عشق به کارو هنر، از همین جهت همه او را پستهء خندان می نامیدند. در جمع هنرمندان دیگرانیسه وهاب ټمیر تیاتر گدی را بنا نهاد.

زمانیکه رنجور بود هیات رهبری رادیو تلویزیون ملی به عیادتش رفتند . با گذشت زمان مرض تن رنجورش را ناتوان ساخته تا اینکه بستر گیرشد . اما لبانش با دیدن یاران هنرش همیشه خندان بود.

بالاخره مرگ به سراغش آمد .

جامعه هنری افغانستان مرگ انیسه وهاب ټمیر را ضایعه بزرگ میدانند.

آن گاهی که مرحومه انیسه وهاب ټمیر هنوز کودک بیش نبود که به رادیو افغانستان آن وقت آغازیه کارهنری کرد. گذشت زمان نامش را در ردیف هنرمندان با نام دیار عزیز مان افغانستان قرار داد. انیسه وهاب گلی بود در باغستان هنر.

گذشت زمان و استعدادفطری اش آن چنان انیسه وهاب ټمیر را در دل ها جا داد که ایفا نقش آفرینی در سینما ، تیاتر و تلویزیون ورد زبان ها گشت . از همین جهت نامش را بازیب جان آراستند. آن گاهی که اهریمن بد کنش جنگ در وطن عزیز ما سایه افگند در جمع هزاران هم وطن شریف ما انیسه وهاب نیز مهاجر گردید. در دیار مهاجرت نیز آرام ننشست و در کنار هموطنان عزیز ما تیاتر غربت را بنا نهادند.

کله چی په هیواد سوله ایز شرایط را منخته ته شول نوموړی دیوی پوښتتی په خواب کی ددی دکارناموپه اړه وویل :

گاهی که آفتاب صلح و خوشبختی در وطن مان بدرخشید گرفت در جمع هزاران هم وطن مهاجر انیسه وهاب ټمیر نیز به وطن برگشت . و در تعداد

امین تائب

سبزه های وحشی در کوهسار

دلپذیر است اینجا زیرا گوشه آرام و دور از هیاهوی شهر است
دور از کسان دروغگوست.

دور از شهریانی که زبانم را نمیدانند.

دور از شهر که دلم را در آن جا گم کرده ام.

دلپذیر است این جا، زیرا که با طبع آرام من همنواست و بستریست که در آرامش آن میتوانم در دریای
رویاهایم ترا خوب جستجو کنم و برایت بگویم: ای ستاره تابناک آسمان خیالم! چه غباری ترا از دیده من
پنهان میدارد. زمانهء ستمگر یا غبار خاطر.

اینجا، دامن کوهسار است. هوا هوای توست و یاد یادی تو.

دلپذیر است این جا، زیرا نسیم خوشگوار شامگاهی نفس به نفس بوی خوش سبزه های وحشی دامنه را به
دماغ آشنا می سازد.

حسرتا! این بوی خوش مرا به یاد روزهایی می برد که از کنارت می گذشتم، روان افسرده ام را تازه می
ساخت.

دریغ! از ستم زمان که ترا از دیده من دور برد و فضای آرزویم را تاریک و پرغبار کرد.

ای خوشا آن لحظاتی که نگاهایم پنهان، با ادب شاعرانه، غرق تماشای تو می گردید.

اما اکنون دیرریست زیرا تواز دیده، دور رفتی ولی چیزی راکه از دست نداده ام، دفتر یادهای توست که همیشه
آن را با خود دارم که جز نام تو چیزی دیگری در اوراق آن نیست. آری در هر نفسم نام توست.

دریغ! زمان میگذرد و هر چه سر راهش باشد آن را با خود می برد. ولی نه خواهد توانست ترا از یاد من ببرد

آری نمی خواهم نامت را روی این کاغذ بنویسم.

مباد کاغذ از دستم بر زمین افتد و من گنهکار شوم.

نی نی نمی خواهم نام زیبای ترا از دلم بیرون سازم.

دخوابه آواز او ښکلی خپرې لرونکي نطقی

میرمن نسرين امرخيل سره لنډه مرکه:

سیاسی ، ټولنیز او داسی نوری خپرونی او مطالب وار په وارویلی دی ترڅود خپرونو په ویلو سره یی د رادیو اوبیاد ټلوویزیون په پرده غږ پورته او څیره یی ښکاره شوه.

دی وویل که زما په مخ کی هر څومره ستونزی هم را منځ ته شی بیا به هم خپلی دندی ته دوام ورکړم او داځکه چی غواړی هغه خپرونی چی محتوا یات یی دیر گتوردی هیواد والوته وواپی او لدی لاری دخلکو اوکورینوله پاره د خدمت جوگه شی .

لومړنی خپرونه چی ماته راکړ شوه د کورنی ژوند خپرونه وه.

دی بیا هم تکرار کړه چی ددی په آند یوه ویانده باید ښه صفتونه ، ښه اخلاق، نرمه اوخوږ لهجه او داسی نور اخلاقی ممیزات ولري .

چلندونه یی صمیمانه ، اودټولو ستونزو سره په میرانه مبارزه وکړی په رښتیا میرمن نسرين دا دملی رادیو ټلوویزیون دخوا به آواز ، ورین تندی پیاوړی نطقه په خپل نوقی اومسلکی انتخاب کی بریالی ده . اویاهم هیله منه ده چی لابر یاوې یی په برخه کی شی.

دمدنی پلوه یی کورنی وضعه ښه ده واده یی کړی درې زامنو اویوه یی لورده .

دمیرمن نسرين امرخيل دیره ښه خاطره داده چی د لومړی ځل لپاره یی کله چی د (ترانه ها و سخن ها) خپرونه په ژوندی ښه د رادیو له لاری وویله دیره بریالی وه او چی دستدیو څخه را ووته نو د نطقانود مدیر او دوستانو له خوا دیره تشویق شوه .

تجربوی ښوونځی کی پیل کړی او د بکلور یا زده کړی یی دننگرهار په الایبی لیسی کی پای ته رسولی دی . د ژوند شرایطو ورته ددی فرصت ورنه کړ چی لوری زده کړی تر سره کړی .

دمیرمن نسرين . په وینا له کوچینوالی څخه یی دنطقی د مسلک سره مینه درلودله او کله یی چی په کابل کی استوگنه غوره کړه نویی د هغی مینی اوعلاقی له مخی چی دنطقی له هنر سره یی بیر لوده دملی رادیوټلوویزیون د نطقانو مدیریت ته چی هغه مهال یی مدیر سردار محمد همرازو ورغله د هغی ښه استعداداو د جملو د ښه تلفظ او ادا ددی باعث شوه چی نوموړی په ازموینه کی بریالی شی اوپه رسمی توگه په ۱۳۶۱ کال کی درادیو افغانستان د نطقانو په اداره کی د ویاندی په توگه مقررره شوه . له هغه لومړی وخت څخه یی د لومړنی نطقی په توگه دیری ادبی،

ښه نطقه باید دښی حنجري ، ښی څیری او دښی ورتیا لرونکی وي ، متنونه ښه ولوستلای شی ، دلغتونوپه معناومواردوښه وپوهیږي . اوپه ښه توگه یی افاده کړای شی چی نه یواځی اوریدونکی پرې ښه وپوهید لای شی بلکی زرونو ته لار پیدا کړی او هغوی تر ژوری اغیزی لاندی راولی.

دیوښه او وتلی ویانده په اړه داهغه څرگندونی دی چی دملی رادیو ټلوویزیون دښه غږلرونکی ویاندی اغلی نسرين امرخيل د یوی پوښتنی په خواب کی وکړی.

نوموړی د داکتر جمعه خان لورپه ۱۳۴۴ هجری لمريزکال دافغانستان د میدان وردک ولایت په میدان ښارکی نړی ته سترگی غړولی دی دپلار رسمی دنده یی په جلال آباد کی و، او لومړنی زده کړی یی په ۱۳۵۱ کال دننگرهار د جلال آباد ښار په

قادر اشپاری

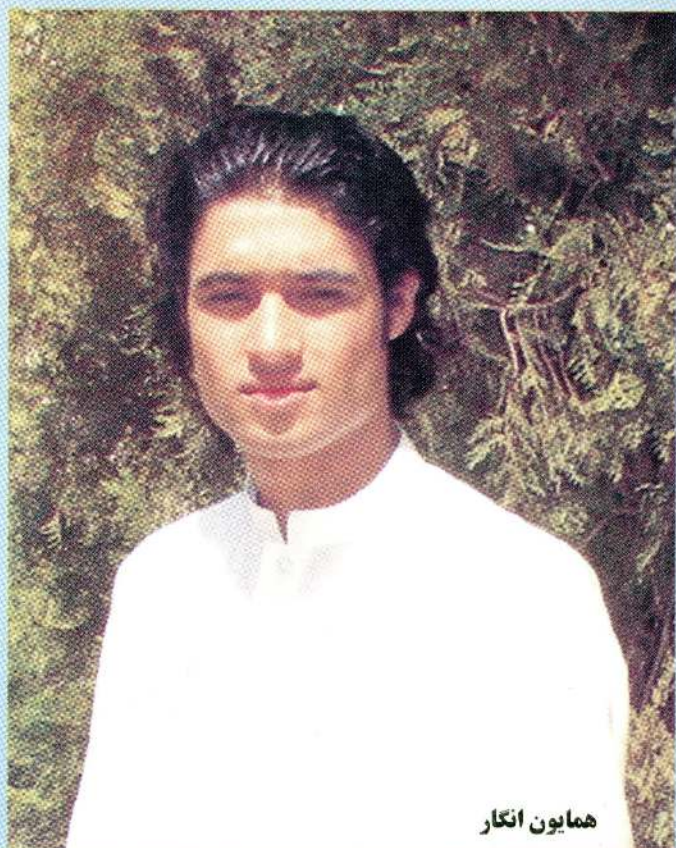
ماریا عیار

شفيق مرید

شاه محمد محمود نوروزی

همایون انکار

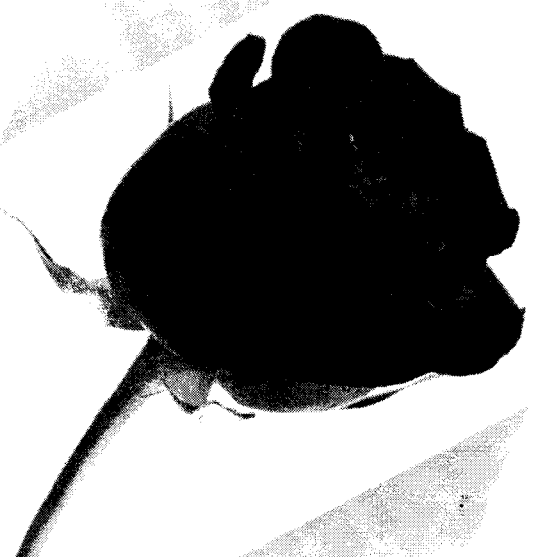
خانم جمیلہ زمان انوری

نعمت اللہ کندهاری

واله

صد غوره از آن شکل و شمایل به دل ماست
 این میوه از آن غم حاصل به دل ماست
 از سوختن یک پر پروانه چه حاصل؟
 شمعیم که داغ همه محفل به دل ماست
 هر چند که مژگان تو ز خار به چشم
 صد شکر که ابروی تو مایل به دل ماست
 باغچه بگـوید که لب را بکشاید
 آن عقده پیچیده و مشکل به دل ماست
 از عشق تو هرگز نکند ((واله)) شکایت
 داغ گل روی تو حمایل به دل ماست

شوله

دکه می داوینکو نه دسترگو پیمانہ شـوله

جوړه می ژراته ستا په عشق کی بهانه شوله

سمه را نه پاتی شوه گـذران په بیابان کرمه

هر چاته معلومه دوحشت می افسانه شوله

مست یم بی شرابوچی دیار خماری سترگی شته

بله میخانه خـه کوم دامی میخانه شوله

بله په گوگل کی چی دشمع په شان شمع شوه

خـکه د(شاکر) دزره نه جوړه پروانه شوله

شاکر

ارمانونه

خومره په زړه کی ارمانونه

یو ستا نظر ته ټول کارونه لرم

داوینکو هرڅاڅکی کـتره ده دزره

په کی بی شمـاره حـسرتونه لرم

له خولی می څه غواری سړی سترگی پوښته

په کی رنگین رنگین سـوالونه لرم

دچا دیو موسـکی نظر په تمه

تمنا گـانای دفترونه لرم

توبنه دیدن او دنیـا خټکه

په زخمی زړه سـوی داغونه لرم

اجمل خټک

فرحت

دل را به یاد روی تو بیتاب می‌کنم
 در حیرت که آینه سیما می‌کنم
 شاید زلزل بی اثر او نشان دهند
 چندی سراغ گوهر نایاب می‌کنم
 یادم از صفای بنا گوش میدهد
 هر شب که سیر جلوه مهتاب می‌کنم
 ظالم فغان خشک لبان گوش کردنیست
 رحمی که چشم پیش تو پر آب می‌کنم
 ای طاق ابروی تو مراقبم بله نماز
 هر بار سجده که به محراب می‌کنم

غزل

به وصل یارا گرد می گرفتم
 کنون باج ارسمندرمی گرفتم
 اگر معشوق در بر می گرفتم
 دل بیدرد من گردد میداشت
 خبر از دیده ترمی گرفتم
 نمی دادی اگر کامم به دنیا
 ز دامانت به محشر می گرفتم
 کنون من هم به جایی میر سیدم
 زبال عشق اگر پر می گرفتم
 بیاد چشم مخمور تو عمری
 زهر میخانه ساغر می گرفتم
 سرباری اگر میداشت بامن
 چرامن یار دیگر می گرفتم
 اگر یاری عشق می کرد یاری
 ز نخل عمر خود بر می گرفتم

غشقری

توبه

دریا دینداری نه می توبه ده

مسلمان زره آزاری نه می توبه ده

یو نیالگی دمینی ردی بل بیخ کاری

ددی پتی بیخ کنی نه می توبه ده

چی تسبیح پی وی په لاس بغض پی په زر کبھی

خدایه دارنگه شپخی نه می توبه ده

چی دبل چابد نامی باندی خوشیری

دکجه مسلمانی نه می توبه ده

په خوله و باسی توبی په زره تمبی ده

الله داسی رهزنی نه می توبه ده

رسوله دینکیالیو زلمو خورده

ننگو ورو ولی نه می توبه ده

فراق

ای شب به تومی گویم ، راز دل افـگارم
 کز درد شراق او ، بیمارم و بیـمارم
 هرگه که کنم یادی ، آن صبح جدایی را
 از دیده فرو ریزد، خـونابه به رخسارم
 باور بکن آن مهر، از ماه تو بهتر بود
 ای چرخ مرنج از من ، وز گفته و اقرارم
 آینهء دل گم گشت ، واپس به من آردیدش
 تا صورت جانم بینم ، دل را به قرار آرم
 ای باد صباح برخیز رو سوی نگارم سن
 آهسته به گـوشش گو، احوال دل زارم
 از فرط غـم بی حد فریاد بسی دارم
 آرام نمی گـیرد ، امشب دل بیدارم
 در صبح محبت گفت از خواب گران برخیز
 آن در سخن نشنید، این گوش گرانبارم
 ای شب که شـهیر غم آهسته زبان بگشود
 گوراز نهانش را، در سینه نگهدارم

میر ظهور الدین شهیر

غزل

که خه وایم له هجرانه وایم خه
 له دی دردبی درمانه وایم خه
 توان ددم و هـلـونه لـرم و یارته
 چی توان نه لرم بی توانه وایم خه
 چی بی وونیم له خـان خبرنه شم
 چی خبر نه یم له خـانه وایم خه
 دخیل زره له حاله هیخ راویل نه شی
 له بی نامه بی نبنـانه وایم خه
 دعشق راز چی هیچا، نه دی بیان کری
 ترخو به زه له دی بیـانه وایم خه
 زه چی پروت یم د هجران په تناره کی
 دوصلال له گلـستانه وایم خه
 سرو مال دسری لوت کا زره بی یوسی
 له دی هسی دلـستانه وایم خه
 زاغان بولی بلبان شـری له باغه
 ددی دهرله باغبانه وایم خه
 هرچی وایم تر همه واره بهتری
 زه رحمان به له جانانه وایم خه

رابطه ها را چگونه تصویر سازی کند که خواننده را به اوج حادثه نیز بکشاند.

پیدایی داستان کوتاه نویسی در اروپا

داستان کوتاه یکی از پدیده های جدید و نو هنری در ادبیات است که در اواسط قرن هژده میلادی در بین نویسندگان اروپا و آمریکا و در نوشتار های قصه گونه، نقش بنیادی را پایه گذاری کرد و مردم از آن استقبال نمودند. با آنکه در سده های میانه در اروپا داستان کوتاه نویسی منظوم رواج داشت و یا اینکه در ایتالیا رمان های کوتاه می نوشتند که در دوره رنسانس از آن تقلید شده و داستان های کوتاه منثور را نوشتند. این نوشته ها در برابر نمایشنامه نویسی و اشعار غنایی اروپا بازاری نداشت و در قرن های هفده و هژده مردم بیشتر به نمایشنامه ها و تئاتر رغبت نشان می دادند. در این میان آثار "لافونتن" و "ولتر" در اذهان عامه جاگرفته بود که الگوی از روش های داستان کوتاه نویسی شمرده میشوند.

داستان کوتاه نویسی در فرانسه:

داستان کوتاه نویسی در آغاز قرن نوزده به ادبیات فرانسه راه گشود که از دیدگاه انتقادی، به حکایت های اسرار آمیز و تخیلی بیشتر شباهت داشت. اولین داستان کوتاه نویسنده فرانسوی "زاویا دومیستر" Xavier de Maistre نام دارد که داستان های از زنده گی طبقه فقیر و بدبختی های جامعه را نوشت. "بالزاک" نویسنده پر آوازه فرانسوی نیز داستان های کوتاه نوشته و به تقلید وی "شارل نودیه" Charles Nodier به تعقیب وی "ژرار دونروال" Theophile Gautier است که با پیروی از روش های رومانستیک و "ویکتور هوگو" جان گرفته و قهرمان های داستان هایش برانزده گی خاص اجتماعی را دارا اند. گویتیه دو مجموعه داستان های کوتاهش را در سال ۱۸۲۳/ش ۱۸۴۵ به نام "داستانها" و ۱۸۲۳/ش ۱۸۵۷.م. "رمانها و قصه ها" را منتشر کرد. او هم چنان رمان های زیادی نوشت که مشهور ترین آن "مادموزل دوموپن" نام دارد. گویتیه که طرفدار زیبایی شناسی بود کتابی را بنام "هنر برای هنر"

داستان نویسی

دکتر محمد حلیم تنویر

داستان کوتاه چیست؟

غالباً خواننده گان، داستان کوتاه را "قصه" و یا "قصه کوتاه" می پندارند یعنی بیان واقعیت های سوژه یی پرسوناژهای که به طور قطع دنباله حوادث را بایستی ببینند و گذشته حادثه ها را نیز گره گشایی کنند.

باهمین اندیشه داستان کوتاه نویسی در کشور های جهان سوم و از جمله در افغانستان راه پیدا نمود و مردم از نویسنده داستان کوتاه انتظار جز این "خاکه" قصه نما را بیشتر ندارند. درحقیقت داستان کوتاه، جوهر و یا خلاصه رمان تبارز نموده و بایستی هم تمام حوادث و گره های گذشته و آینده در نوشته باز گردد تا خواننده از داستان راضی به نظر آید و نویسنده هم در حد شهرت پا گذاشته و در جامعه شناسایی گردد.

ولی داستان کوتاه برغم این همه خواسته های همگانی در سطح مردمی، می تواند یک سوژه اساسی، یکی از ابعاد زنده گی اجتماعی، بخشی از گره های تاب خورده آدم ها و یا حادثه مقطعی بیان یک واقعیت و بر خورد باشد. این چنین حادثه و یا سوژه در خود همان موضوع محدود مانده و از ماورای اندیشه قهرمان ها و پرسوناژهای پرداخته شده یی نویسنده بیرون نرفته، باروری و نتیجه را به گیرنده گان پیام (خواننده، شنونده، بیننده) می گذارد. و یا شاید هم بخشی از گره های این حوادث را باز نمایند و حتی تحلیل محتوی کند، ولی هیچگاهی همانند سوژه های "فلم های هندی" روند دنباله دار رانمی پیماید.

داستان کوتاه همانند یک پارچه شعر سبید می تواند گویا و ابهام برانگیز باشد یعنی حادثه گو، حادثه ساز و شور آفرین باشد. گاهی

داستان کوتاه پایانی ندارد و آغازش پایان حادثه است و یا ادامه ابعاد ناباور دیگری که از دیدگاه های گوناگون ارزیابی جداگانه دارد. چنین داستان های کوتاه برای مردم - غالباً در جوامعی که هنوز اصالت های واقعی داستان کوتاه را نیافته اند- بیهوده تلقی شده و نوشته، میان تهی و بی فایده جلوه کرده، گیرنده گان پیام بدون تمایل از آن می گذزند.

اما هر داستان کوتاه یک "تم" و یا یک نکته اساسی را در خود دارد که غالباً از همان جا عواطف، احساسات، برخورد ها و بیان واقعیت های اجتماعی شکل می گیرد. داستان نویسان نظریه عملکرد ها و روش های منحصر به خود در "خاکه" داستان، از شیوه های جداگانه استفاده می نمایند. یکی روش طنزگونه را دارد که با انتقاد همراه است، دیگری قهرمان ها را "کرکتر" و یا شیوه خاص می دهد که منحیث الگو و سمبول اجتماعی بیانگر حوادث و رابطه ها باشد، عده ای داستان کوتاه را همانند یک پارچه شعرزیبا می آریند که ابهامات و نا همگونی های اساسی داستان را برای درک و تحلیل "گیرنده گان پیام" وا گذارند و این رابطه باشد بین اندیشه نویسنده و خواننده داستان و امثال از چنین روش ها بطور مجموع و غالباً نقد نویسان به این باورند که: رمان و داستان بیانگر همان گرایشهای مبتنی برواقتگرایی و طبیعتگرایی است.

گاهی هم یک داستان کوتاه می تواند مثل و بیانگر یک دوره دازمدت زنده گی و حوادث سال های متمادی در محدوده کلمات و دیالوگ ها، به طور برجسته ولی با هم مرتبط، باشد. هنرنویشتن داستان کوتاه همانند یک پارچه شعر بایستی گویا، هیجان برانگیز بوده

نوشت و داستان های کوتاهش به نام های شب کلنویاترا و "نعش عشق" مشهور است. نویسنده گان عصر رمانتیک فرانسه (۱۱۷۸-۱۲۲۰ ش/۱۸۰۰ - ۱۸۴۲ م) با تأثراتی از عصر روشنگری قرن هژدهم اروپا در زمینه داستان کوتاه نویسی آثاری رایجی گذاشتند.^۲

نویسنده گان دیگری نیز در فرانسه در اواسط قرن نوزده تا آغاز قرن بیستم که آنرا دوره واقعگرایی و طبیعتگرایی می دانند در عرصه داستان کوتاه نویسی تبارز نمودند و آثار برجسته بی را با روش های جدید فلسفی و گرایش های اجتماعی نوشتند.

"گی دوموپاسان" Guy de Maupassant که در یک خانواده بی بضاعت و فقیر در "نورماندی" به دنیا آمده، از جمله پیشگامان داستان نویسی آغاز قرن بیستم فرانسه شمرده می شود. وی بیش از سیصد داستان کوتاه نوشت. شیوه کارش واقعگرایی و حادثه ساز بوده و با کنایات و کوتاه نویسی، واقعیت هارا تصویر سازی می کرد. گاهی هم آنقدر در رئالیسم اجتماعی فرورفته که تمایلات نوشته هایش به فساد و انحراف بوده و یا حاکی از بد بینی است. ولی دوموپاسان اعتقاد دارد که آنچه او شاهد حوادث است در داستان بیان می دارد. در داستانهایش از زنده گی بورژوازی فرانسه و جنگ فرانسه با "پروس" واقعیت های تمثیل واقعیت های تمثیل گردیده است. از آنجمله داستان های "تپلی"، "زندانیان" اند.

مشهورترین داستان وی گردنبد نام دارد. وی داستان های را احساس طبیعی اش که در اواخر زنده گی اش با جنون و دیوانگی همراه بود نوشت از آنجمله: ترس، مرد دیوانه، و نشخ اند. وی داستان های عاشقانه نیز دارد که میتوان از "درفتاب" "زنده گی صحرا" نشینی" و "ژول رومن نام برد. دوموپاسان که دوره های آخر عمرش را به عیاشی مفرط گذرانید، احساس خطر مرگ را کرد و مدتی دیوانه شده و فلج بدن شده در سال ۱۲۷۱ ش / ۱۸۹۳ م در پاریس مرد.^۳

نویسنده گان فرانسوی در قرن بیستم، علاوه از پیروی رمانتیسیم نو، علاقه زیادی به ملیت گرایی داشتند و در مناقشات فلسفی نیز درگیر شدند. مکتب سور رئالیسم Surrealism یا (فراواقعگرایی) به گونه رواج یافت که نویسنده گان، تخیلات خود را بدون هیچ گونه ملاحظه اخلاقی، آزاد و بی قید و بند و مخالف ضمیر خودآگاه شان درنوشته ها جادادند همچنان از مکتب اگزیستانسیالیسم (مکتب اصالت وجود برپایه پوچی جهان) که ژان پل سارتر بنیان گذار آن بود و اندیشه های "فروید" پیروی نمودند.

از نویسنده گان فرانسوی چون "روژه

دوینی" Roger Devigne "هانری دوورنوا" Henri Duvernoise و "اندره لیشتن برگر" A.Lichtenberger نیز میتوان نام برد.

نویسنده گان داستان کوتاه در ادبیات روسیه:

داستان کوتاه و رمان نویسی همانند شعر در ادبیات روسیه با یکنوع گرایش به پیش رفته است. پوشکین Pushkin در ایجاد اشعار غنایی و داستان های منظوم و "گوگول"، تورگنیف، تولستوی، داستایفسکی از جمله نخبه گان ادبیات روسیه اند که با نوشته های شان دوره طلایی را در ادبیات آنکشور باز نمودند. آنان علاوه از شاهکار های ادبی رمان، داستان های کوتاه نیز دارند که به طور مختصر مشهورترین نویسنده گان روسی را در این مبحث می نگارم.

نیکولای واسیلیویچ گوگول "Gogol" با احساس عمیق اجتماعی در پرداخت های رمانی شگفت آور به گونه در درک حقایق ژرف و عمیق نگریسته که قهرمانان داستان هایش را با اندیشه و احساس خود عملاً کشانیده است و فطرت انسانی و مبتدل بودن زنده گی را تمثیل کرده است و وی علاوه از رمان های مشهور "شاه" "پولتو" "در کنار دهکده دیکانکا" را که مشتمل بر هشت داستان کوتاه و تاراس بولبا مجموعه چهار داستان کوتاه را نیز نوشت.

ایوان سرگیویچ تورگنیف Turgenev در یک خانواده متوسط در ماسکو به دنیا آمد، سراسر زنده گی خود را وقف ادبیات روسیه کرد و با نوشتن رمان های مشهور "پدران و پسران" "دود" "زمین نو" و مرداب آرام بر پایه رمانتیسیم و رئالیسم موقعیت ویژه را در جهان ادبیات کسب نمود. مدتی وی بخاطر نوشته های نقد گونه اش در تبعید بسربرد و مدت بیست سال اخیر عمرش را در آلمان و فرانسه بود و در همانجا در گذشت. از جمله آثار وی مجموعه داستان های کوتاه "یادداشت های یک شکارچی" نام دارد.

میخائیلویچ داستایفسکی Dostoevsky در ماسکو تولد شده و با مطالعه آثار هوگو، پوشکین، شیلر، شکسپیر، دیکنز و ژوکوفسکی سعی نمود در نوشته هایش رفورمیست و احیاگر اصلاح جامعه باشد و طرفدار سوسیالیسم بود. وی مدت چهار سال را در زندان سایبری گذرانید، بعداً با همکاری همسر دومش "گریگورینا" در نوشتن آثارش موفقیت های زیادی را بدست آورد ولی از لحاظ اقتصادی در تنگدستی و فقر بسر میبرد و تا آخر عمر با این مشکلات زیست. رمان های "مردم فقیر" "جنایات و مکافات"، ابله، جن زده گان، قمارباز، و برادران

کارامازوف از جمله آثار برجسته داستایفسکی بشمار می رود. مجموعه داستان های کوتاه "زن مهمانخانه دار" و "سرشکستگان و آزرده گان" اند.

نیکالایویچ تولستوی Tolstoy که در هنگام کودکی مادرو پدرش را از دست داد، تا صبح دانشگاهی تحصیلات نموده و بعداً آنرا تمام گذاشته در جنگ های قفقاز شرکت کرد. وی به عیاشی و باده گساری پرداخت اما با دیدن زنده گی دهقانان در جزایر "کریمه" به حقیقت اجتماع متوجه شده و از ماده گرایی به خداشناسی روی آورد. او عقل را با خدا و دانش یکسان می انگاشت، اما عقلی را که او توصیف می کرد بیشتر از دل سرچشمه میگرفت تا مغز.^۴

آثار تولستوی که به مناسبت یکصدمین سال تولدش به انگلیسی نشر شد به ۱۲۰ جلد می رسد، بزرگترین رمان تاریخی و شاهکار ادبیات جهان "جنگ و صلح" که بیانگر زنده گی روسیه در اوائل قرن نوزدهم میلادی است در چهار جلد نوشته شده است. گویند این اثر را تولستوی هفت بار با دست رونویسی نموده بود. تولستوی در کار نوشتن توانا و پرکار بود. هم چنان از رمان های مشهورش "اناکارینیا" و "رستاخیز" اند از داستان های مشهور دیگر تولستوی می توان از "حاجی مراد"، "کارگروکار فرما" "نیروی ظلمت" " آنچه که به آن اعتقاد دارم" و قزاقها نام برد.

در دهه سوم قرن هژدهم آنتون چخوف Anton Tchekhov داستان کوتاه نویس رئالیست روسی، بی همتا بودن آثار هنری اش را که در قالب شنشد داستان های کوتاه داشت. با معاصر بودن دو نویسنده با عظمت جهان

بقیه : ۴۸

اوسنی موسیقی په زړه دومره تأثیر نه لری

د مجنون په شان گرځم په دښت اوصحرا.
- بیا نو کومه سندره ددې لامل شوه چې
تاسو ته یې شهرت درکړ او خلکو
وپېژندی؟

- زه پرې نه پوهیږم چې کومه وه .
- ښه تر دا مهاله به مو ټولې څومره
سنـــــــــــــدرې ویلـــــــــــــی وي؟
- یره څه ووايم.

- بیا هم که داسې په اټکلي ډول یې
ووايې؟

- یره غاړه مې نه بندوم، زما په نظر
داسې یو نیم زر، دوه زره به وي.
دوگانه، تنهایی ټولې هم تلوبزوني هم
راډیویي

- ستا په خپلو سندرو کې کومه یوه ډېره
خوښېږي چې ته یې ډېره اورې؟
- ولا دا خپل اولاد خو د هر چا
خوښېږي، خبره دا ده چې داسې مشخصه
سندره نشته چې زما هماغه خوښېږي .
- یعنی خپلې ټولې سندري دي خوښېږي؟

- نه یوه خو به ضروري وي کنه چې
ډېرـــــــــــــره دي خوښېږي.
- ښه داده: باده وپسه سلامونه مې هغو ته-
مســـــــــــــافرو جرو پرو وربلو ته.

د دي طرز اوشعري ډېر خوښېږي.
- یواځې همدا د موسیقي په برخه کې کار
کوي که کوم بل مسلک هم لري؟

- ولي مو وهل خورل؟

د کورنۍ مې د سندرو په ویلو خوښه نه
وه

- هغه مهال چې دې سندري پیل کړې چا
درته لارښوونه کوله، اوکه په خپل سر
لگــــــــــــــــــــیا وي؟

- زما اولنی استاد زاخیل صاحب و، بیا
مې استاد محمد عمر شو، پاکستان ته چې
لاړم نو ستـــــــــــــار مې اســـــــــــــتاد و.
- په لومړی ځل مو د چا او کوم شعر
ووايه؟

- د عاشق الله فریاد شعر و، داسې:
خوب خدا مې حرام شو په غم دلایلا

- له نوم، څېرې او غږ سره خو مو
ډېری هېوادوال آشنا دي؛ خو بیا هم که
په لنډ ډول خان لوستونکو ته وروپېژني،
ښـــــــــــــــــــــه ـــــــــــــــــــــه وي.

منگل : زما اصلي نوم پاینده محمد
اومشـــــــــــــهور په منگــــــــــــــــــــل .

- که دا راته ووايي، چې سندرو ویلو ته
مو کله، څنگه، او ولي مخه کړه؟

- بس علاقه مې وه، شوق مې و، شپارس
کلنی نه مې ورته مخه کړې، مکتب کې

په مې ترانې ویلي، زما غږ زما د
ملگرو ډېر خوښېده ؛ په کلي کې به یې هم

په ما سندري ویلي؛ خو چې کور ته به
تلم بیا به مې ، ډېر وهل مې خورل.

- ما خو تربيت بدني لوستی او زه په پوهنتون کې د واليبال استاد وم، بيا عسکری ته چې لارم خدمتي يې وغوښتم، کابل کې راډيو تلوېزون ته راغلم، د کنسرتونو مديريت کې پاتې شوم، ترخيض مې له دې ځايه واخيست، پس له هغې نه وزارت داخلي ته لارم نو دگروالی ته ورسېدم، پس له هغې نه وتښتېدم هندوستان ته .

- ولــــی هندوستان ته وتښتېدي؟

- نو خو دلته گوزاره نه کېده، مختلف گروپونه وه، کوم گروپ ته موځان تسليم کړی وای؟ او چې زنانه هم درسره سندرې کړي وي، په دې غرونو کې مونږه له وېرې نشو تلای خو گوزاره نه کېده.

- اوس مهال وخت په څه تېروئ؟

- بس همدغه يا قربان دی، هغه هم کله کله، نور کارونه مې له لاسه نه کېږي.

- د چا شعرونه دي ډېر ويلي او د چا شعرونه دي خوښېږي؟

- ولا د بابري صاحب ، دده شعرونه مې ډېر ويلي او خوښېږي مې هم. په دې چې د بابري صاحب شعرونه ډېر ساده دي، داسې په زړه باندې چک لگوي.

- اوس د حمزه بابا شعر که وگورو، موسيقي په کې ډېره په مشکلاتو راځي، د هغه د شعر په مانا هم څوک نه پوهېږي، چې فاکولته يې نه وي لوستي؟ نو خبره دا ده چې د بابري ساده شاعري ده مگر په زړه لگيږي.

- نو په دا دومره شاعرانو کې مو يوازې د يوه کس شعر خوښېږي؟

- نه رحمت شاه سائل ، حبيب الله زړه سواند ، او محمد اعظم اعظم هر شاعر يو ښه شعر لري، که هريو شاعرزر شعره ووايي خو يو يې سرته ووځی ، سندرغاړی هم په يوه سندره شهرت پيدا کوي.

- سره له دې چې اوس مهال سندرغاړي بېخي ډېر شوي، ستا په کې کوم يو

خوښېږي ؟

- زه د خيال محمد او ايوب له غرونو سره ډېره مينه لرم.

- د خپلو شاگردانو په اړه که راته لږ وغوږېږي، بسده به نه وي.

- يو شاه محمد معور ، بل دين محمد ، گل جان مې هم شاگرد دی، قاري فريد مې نسوی شــــاگرد دی.

- اورېدلې مې دي چې قاري فريد په سترگو معذور او د قرانکريم حافظ هم دی، خو تا په سندرو راوستلی، دا ريښتيني ده؟

- هغه پخپله ماته وايي چې پرخلواگانو برسیره مې کوفتوته هم زړه کېږی. ما وېل څه سهې ده.

- استاده له خندا دې مړه کړو، که ووايي چې د پخوانی او اوسنی موسيقي توپير په څه کې دی او کومه ستا خوښېږي؟

- پخوا داسې وه راډيو ته به چې تلې، دوه شاعران به و، يو د پښتو يو د دري لپاره. يو امان الله سيلاب صاحب و، خدای دی وبخښي، بل حافظ صاحب و، دوی اول شعر چيک کاوه، چې قوت يې څومره دی، پس له هغې يو کميسيون و چې دا سندرې يې اورېدلې، ښی سندرې به يې تلويزيون ته ورکولی اونورې راډيو ته، ډېرې چې به خرابې وې لري به يې کړي او اوس خو هر څوک گډيږي، بس همدا خپل کليپونه تلويزيونونو ته ورکوي، نور مواد نه لري، نه په کې افغاني کلتور اونه افغاني فرهنگ مراعتيږي، نه پکې انسانيت شته، مخکې معياري شعرونه وه موسيقي ته کار کېده، دا تلويزيونونه هم نور پروگرامونه غريبان نه لري بس همدا بی کيفــــيته ســــندری خپروي.

- دا کوم سندرغاړي چې ډېر بي ارزښته شعرونه پخپلو سندروکې وايي او زمونږ له کلتور سره بيخي په ټکر کې دي، دوی ته تاســــی څــــه ويل غواړئ؟

- بس خدای دې هدايت ورته ورکړی،

نور به څه ووايو، دوی سره د منگل څه زور رسېږي.

گوره! اوپه اکثر تلويزيونو نوکې داسې پوه سړي نشته، هر چا خپل او خپلوان راوستي، مسلک يې نه دی معلوم اويايو شاعر وي چې چک يې کړي ، بس څه چې وي نشر يې کړي نور پرابلم ختم شي.

- استاد جانه ! اوس سندرغاړي ډېر زيات شوي خلک وايي چې نن سبا چا ته بل کار پيدا نشي نو سندرو ويلو ته مخه کوي،ته په کــــی څه وايي ؟

- په امريکا کې دومره مهاجر نشته لکه دا سنــــدرغاړي چې دي.

- يعــــنی دا ريښتيا ده؟

- بالکل يې منم.

- ښه نو دا ډول سندرغاړو ته څه وايئ چې د بي روزگاری له امله سندرو ته مخــــه کــــوي؟

- دوی چې له چا سره مشوره وکړي، دا د شرم خبره نه ده. شاعر سړه دي مشوره وکړي، هغو انډيوالانو سره چې تاثير ولري، اول دې په شعر ورسره وغږيږي چې دا شعر څنگه شعر دی، بيا دلته ډېر خلک شته چې په موسيقي پوهيږي، کمپوز دی ورته تيار کړی زما هيله او خواهش له دوی نه دادی چې په خپل سردی کار نه کوی.

- اوس مهال مو کومه نوې سيډي يا کسټ پــــســــار ته راوتې کنه؟

- ياره نه ولا ،نشته، ډېر وخت کېږي چې کيستونه مې نــــه دي کړي.

- ولــــی؟ لامل يې څه دی؟

- يره گرانه ! مونږ هم ولاکه نور اوزگار يو، حوصله مې هم نوره نه ده پاتې.

- ډېره مننه استاده! خوشال اوسي چې مرکــــه دي راسره وکړه .

- له تا نه هم ډېره مننه.

اوکی بودوجه قلبی درسینه گرم اومی
تیبید که اینهه شفقت و مهر بر بدن روا
می داشت و هرگز کینه کسی بر دل
نمی گرفت . اوبا نفس بدی درستیزبود
آن را نکوهش می کرد ؛ اومی خواست
بدی از میان برودتاجرثومه فساد
از بنیادبلرزد؛ اوبه علت می اندیشید تابه
معلول، ورمزپخته گی و دلنوازی کلام
دلنوازش در همین بینش بلند و بصیرت
ژرف اونهفته است این اوست که دریک
بیت لطیف خلوص و صفای باطنش را

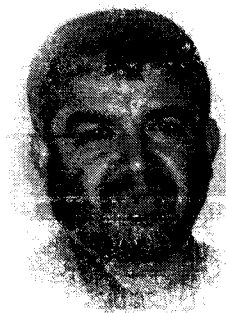
کلام اوخاستگاهی جز دل
بیقرار نداشت.

این دوبیت شعر شاعر پرده راز وی
بر میدارد و از دل بیقرار او سخن می
گوید:

باز چشم من چو مجنون، راه محمل می زند
یا منم دیوانه، یا لیلست ، منزل می زند
عشق سرکش ، در ضمیر ما. اگر نهاده دام
دل چرا در سینه ، خود را همچو بسمل می زند؟

غلام سروردهقان آزاده مردی از دیار
خودما ، با افکار پخته ، اندیشه های
شسته و جایگاه رفیع در قلمرو
شعرو عرفان نامیست جاوید و ماندگار.
شعرهای اوزلال آینه گی را دارند
و طراوت و تازگی بهاران را . کلام
دهقان زمزمه روحش بودوموسیقی
جانش . آوایی که اوسرداد ابدی
و ماندگار است. رمز جاویدانگی شعرهای
دهقان رامیتوان در اتصال اوبه غیب
و پیوستگی مدامش به حق و روح جادوانه

شاعری که هزارعهه از عشق و عرفان داشت

نوشته : یحیی افشار

در برابر طاعت ریا کارانه محسوب
ملامت گرچنین به داوری می گیرد :

تو اگر چه بنده طاعتی ، من اگر چه باز ملامتم
نرسد ثواب ریای تو به گناه شرب نهانی ام
وباز هم اوست که با این بیت پر مغز
اصل و بنیاد دید گاهای بلندش را به
خواننده شعرش بدینگونه می شناساند:

هم رندهمین با غم، هم شیخ همین صحرا
در مغز نمی گنجد معنی که من دارم

او گاهی که می سراید، و خوب هم می
سراید هرگز در سودای تنگ و نام و
فریب ظاهر نیست ؛ زیرا سخن اوستخ
دل است و اهل دل . می خواهد که سخن
اوبشود و از معانی دقیق دلنشین وی
حض ببرد . اویاکی دل را ثمره
صحبت پاکان میداند و چنین می
سراید:

من نگویم از بدن بگریزو با نیکان نشین
دست نا پاکان بشوی و دامن پاکان بگیر

دانست . او شاعری بود عارف و عارفی
شاعر؛ ولی نه از آن شاعرانی که
«معنی را فدای لفظ می کنند و نه از
آن عارفانی که کلمهء عشق را از لای
کتاب و گوشه مدرسه یا خانقاه فرامی
گیرند و از عشق فقط حروف ع ، ش
وق آنرا می دانند و بس » عشق برای
او تجربهء دل سوخته و جان مشتاقش
بود. شعر دهقان راجذبه دیگری است
و لطف و معنای دیگری پیام او دلنشین
و سخن اوشیرین است . شور عاشقانه

پس اوچه کسی ست که اینهمه بر خویش می نازد. او چه پشتوانه محکمی دارد که با قوت و اعتماد سخن می گوید. خود به این پرسش پاسخ گفته است:

من عارف تشبیه و تمثال نباشم

گوبنده امرم، عرق آلود پیام

این دهقان آزاداندیش است که میگوید: من عارف نظری درجامهء تمثیل، تشبیه، الفاظ و عبارات نیستم، من فانی از خود برآمده و به حق پیوسته ام و نیز مطیع فرمان و گوبنده امرم. آنچه استاد ازل گفت، بگو، می گویم. اما او از اینکه گوهر جانش در محیط زادگاهش خریداری نداشت و میدید که انگشت شمارند کسانی که پیام روشن و ظلمت ستیز او را فهم می کنند، باری تصمیم گرفت که دیار خویش ترک گوید و به کعبه حق برود!

اما قبل از رفتن دردمندانه زبان به شکوه می گشاید و چنین می گوید:

راز درونم، همه ناگفته ماند

در صدقم لولوی نا سفته ماند

ای شه درویش و وزیر و دبیر!

مردوزن شیخ و صغیر و کبیر

نیست چون تبلیغ به کار شما

رهتم از این شهر و دیار شما

من محمی ام، به عرب میروم

کعبه حق، بهرادب میروم

این چه رازدرونی است که شاعر عارف در محیط خودش همرازی نمی یابد، تابی پرده با او حدیث راز کند و این چه لولویی است که در صدف جان وی ناسفته مانده و کسی نیست که این گهر و الارا دریابد و درگردن جانش بیاویزد. او گرچه بهرادب، کعبه حق رفت و عزم داشت که «در آن سرزمین های مقدس باستانی بماند؛ اما از احوال پریشان اعراب، بسیار متأثر شد. وضع استعمار زده مردم و ناهنجاری زنده گی اعراب او را نه تنها خوش نیامد؛ بلکه اوراسحت تکان داد و متوجه شد که وضعیت اجتماعی و سیاسی جهان اسلام و شرق تاجه پیمانه خراب و مضمل است.» همین بود که از عزم سکونت در آنجا منصرف و بعد از ادای فریضه حج بالا فاصله به میهن بازگشت.

دهقان این شاعر عارف و ازاده درمسدس «مدوجزر» به صورت واضح به این مساله پرداخت و به اهل قبله چنین نوشت!

اهل قبله، اینقدر مغلوب و غالب تابه کی؟

ما مسلمانییم، این دیومصایب تا به کی؟

در نفاق و تفرقه، اینقدر، طالب تابه کی؟

شرم باید کرد آخر، این مطالب تابه کی؟

خیز تا صلحی دهیم این فتنه اسلام را

طبل آسایش ز نیم این جنگ خاص و عام را

آدمیت نیست، با یکدل، دو مولا داشتن

هم نفاق مذهبی، هم حب الله داشتن نیست ممکن تلخ و شیرین را به یک جا داشتن حکم قرآن نیست هفتاد و دو معنا داشتن عیب در قرآن نباشد، عیب در اسلام ماست این تنزل های ما، از جنگ مذهب نام ماست و پس از این سفردهقان این شاعر عارف حال و هوای دیگر می یابد و همای فکر آسمان پیمایش بیشتر از پیش عرصه سخن فراخ می کند.

در تذکره شرح حال شاعر چنین می خوانیم: غلام سرور دهقان در سال ۱۲۸۲ خورشیدی در دهبوری کابل زاده شد پنج و شش ساله بود که قرآن، کلیات حافظ و گلستان سعدی را نزد پدر و ملاسراج الدین فراگرفت در ۲۰،۱۵ ساله گی خط میرزایی نستعلیق را به شیوه میزاحمد محسن معروف همکار پدرش آموزش دید و در اولین وزارت مالیهء امانیه میرزا شد و بعداً شامل مکتب حکام گردید مدت کوتاهی در هزاره پنجشیر و استالف علاقه داری کرد و در همین زمان بود که عشق مجاز سراغش آمد و سپس به حقیقت کشیده شد.

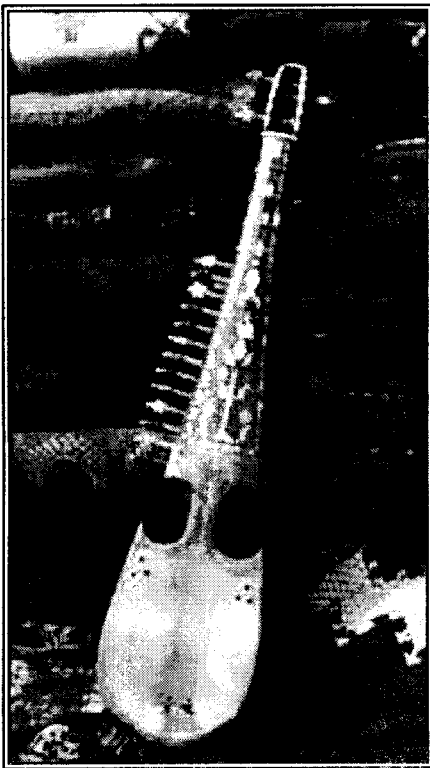
چنانچه خود در مثنوی (سرگذشت) به این مطلب اشاره دارد:

«صید عقاب مجازم کردند

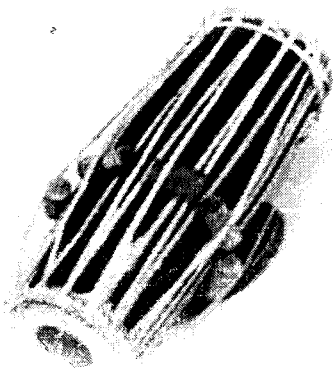
طعمهء چنگل بازم کردند

د موسیقي

تاریخچه

پاچاها—نو په خپلو دربارونو کي موسیقي ته خای ورکړی وو. خود اسلام د پاک دین دمنځته راتلوسره درباري موسیقي له منځه ولاړه مگر کلیوالي موسیقي څه په ښکاره اوڅه په پټه پاته سوو. کله چي دغزنیانو دوره منځ ته راغله درباري موسیقي یی بیا مینځ ته راوړه.

احمد شاه بابا د ک—ندهارد نوي ښار ترو د انولو وروسته د دې ښار د پاکولو د پاره دهند څخه دخان سره کار کوونکي راوستل چي هغوی هم د ښار د پاکولو دنده پر غاړه درلوده او هم یی سر یو د سربویه مجلسونو کي موسیقي رغوله، سندرې به یی ویلي او ښځوبه یی ښځوته دخوښیویه مجلسونو کي ډیري وهلي اوسندري به یی ورسره ویلي. سربویه تبله، هارمونیو اورباب پر غاړه خوښیینه سندرغاړو یوازې ډیره رغوله.

امیر شیرعلي خان د موسیقي سره ډېره مینه درلوده ځکه یی خرابات (یوځای ووچي هلته به د موسیقي پلویان

داسي معلومیري چي موسیقي د ډېر پخوا راهیسي دانسان سره ملگري ده. په افغانستان کي د موسیقي نښي نښانې د آریایانو له وخته څخه په ښکاره معلومیري، ځکه چي د ویدي او ایستایي مدنیتونو مقدس کتابونه په نظم لیکل سوي وه او آریایانو د سندروسره ډېره مینه درلوده. په هده ک—ی یوه رسامي پیدا سوي ده چي په دوهمه میلادي پېړی پوري اړه لري، په هغه کي درباب عکس لیدل کیري.

په بودايي دوره کي موسیقي په دیني غونډو کي اورول کېده او دیني جنبه یی درلوده. د پښتنو زیات شمېر پاچهانو د موسیقي سره مینه درلودلې ده او حتی د موسیقي په هکله یی کتابونه هم لیکلي دي.

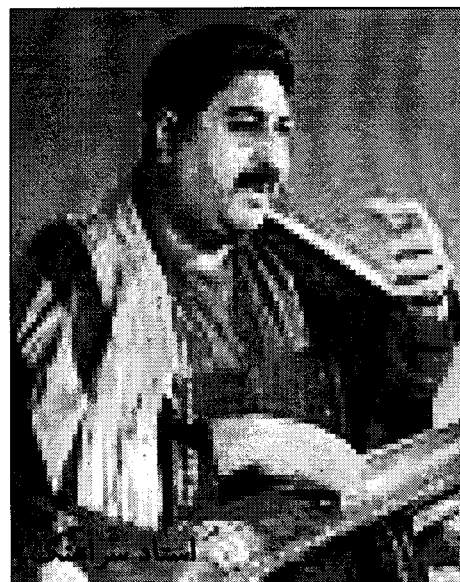
د زردشت تروخت وروسته موسیقي په دیني مراسمو کي پاته سوو مگر په فارس

(اوسن—ی ایران) کي د هخامنشیانو او ساسانیانو په وخت کي یی دربار ته هم لار پیدا کړه.

استاد محمد قاسم افغان

دلاک اومسـلي په نومونوبه يي بلل هغوته به يي په کښته سترگه کتل . د دي خبري يو ژوندی مثال داکترناشناس دئ چي اصلي نوم يي محمد صادق (فطرت دئ)، په پښتو ژبه کي داکتري لري اود پښتو، دري او اوردو ژبو تکړه سندرغاری دی .

ده د موسيقي سره ډېره مينه درلوده خو کورنی يي خوښه نه درلوده چي دی سندرې و وايي . هغه ووچي ده کله چي په کابل راډيوکي د لومړي ځل د پاره په سندرو ويلوپيل وکړنوي پرځان باندي د ناشناس نوم کښېنود . د ده له قوله چي ترڅلور وکلونو پوري يي کورنی نه وه په خبره .

خينو پښتنو د موسيقي سره د ډيري ميني له امله د طبعي پيداوارو لکه : نل ، دغوايي ښکراوحتي د تيلو دکبلن (قطی) سره به يي يوه توتو لرگی ومنلواوه او يوڅوسيمي تارونه به يي پروتړل اود موسيقي دالي په شان به يي يرغوله .

په خينو خايونوکي به دروژي په مبارکه مياشت کي دوه تنه چي د موسيقي الات په يي له خانه سره را اخیستي وه اود شپي دخوابه يي د شتمنوخ لکود کورونو دروازه وروتکوله او هلته به يي دمېلمنوپه خاصه کوټه کي سندرې ورته وويلي او يوڅوپېسي به يي ورڅخه واخیستلي . احمد ظاهر چي پلار يي داکتر ظاهر نومېدئ اود اعليحضرت محمد ظاهر شاه په وخت کي صدراعظم وو د لومړي ځل د پاره دا بنديزمات کړچي د معتبرو کورنيو غړي دي موسيقي نه يرغوي . ده په راډيو اوازادو مجلسونوکي د اماتور

اوسندرغاري سره يوځای کېدل اوسندري به يي ويلي ، موسيقي به يي يرغوله او نورو به اورېدل)ته زياته پاملرنه وکړه اود هندوستان څخه يي سندرغاري ورته راوستل اود هغويي ډېر عزت کاوه . کله چي به يي سندرغاري دربارته راغوبتل نو پرپيلانوبه يي دخرايات څخه دربارته راوستل . حتی اميردموسيقي سره دومره شوق درلود چي خپلواولادونو ته يي هم دموسيقي دزده کړي دپاره استادان درلودل .

ترده وروسته امير عبدالرحمن خان او امير حبيب الله خان هم په دی لارکي زياتی پرمختياوي راوستلي .

پاچا امان الله خان دموسيقي سره ډېره مينه درلوده . ده پخپله پيانواوهارموني په باجه يي هم بلله يرغولای شوه .

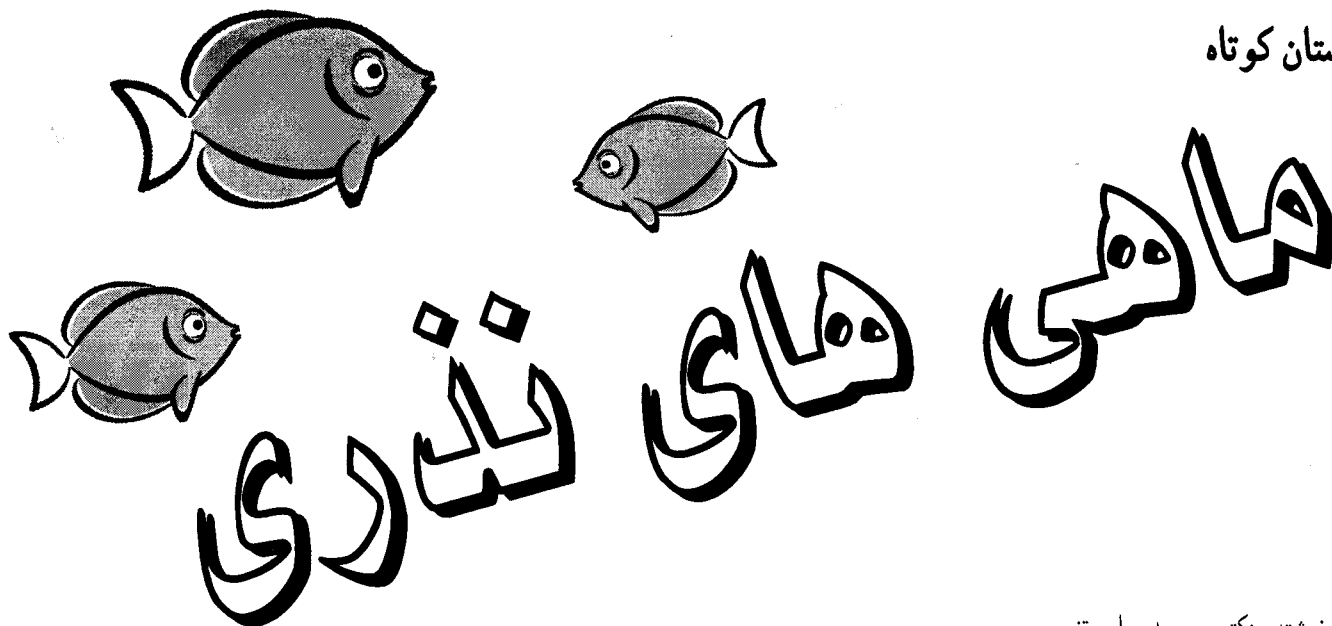
پاچا امان الله خان د لومړی ځل دپاره د راډيو سټېشن افغانستان ته راوړه اود خرايات سندرغارو لکه : استاد نبي گل ، استاد قاسم ، استاد غلام حسين ، استادنتو ، استاد رحيم گل ، استاد دوري لوگري سندرې ويلي .

دا عليحضرت محمد ظاهر خان په وخت کي يوشمېر ښځينه سندرغاري هم راپيدا شوي چي په راډيوکي به يي سندرې ويلي چي نومونه يي دا دي: مېرمن زبېا ، مېرمن شهلا ، مېرمن پروينه ، مېرمن مسعوده ، مېرمن رخشانه ، مېرمن فتانه ، مېرمن قمرگله اونوري .

ديوشمېر پښتنو خوښه وه چي موسيقي واورې مگر پخپله يي دموسيقي يرغول خوښ نه وه اونله يي غوښتل چي اولادونه يي موسيقي و يرغوي . هغو خلکو چي به موسيقي يرغوله دم ،

(شوقي) په نامه خوندوري سندرې وويلي . دده اواز د ډيرو خلکو خوښ وو . ده پښتو ، دري او هندي سندرې ويلي . د لومړي ځل دپاره يي د لوډيزي موسيقي د الاتو يرغول لکه جاز بند رواج کړل .

تر ده وروسته دا ديوال ونړېد او د هيواد په هرگوت کي دومره اماتوران (شوقيان) راپيدا سول چي تر نن پوري دغه لری دوام لري .

نوشته، دکتور محمد حلیم تنویر

من از سال ها بدینسو خبری از دهکده زیبای خود نداشتم. سالهای که همیشه در غم و رنج روزگار و دوری از زادگاهم موهایم را به سپیدی می برد و رده های پیری را بر صورتم شکل میداد.

ولی یاد دهکده ام را هرگز از یاد نمی بردم و هوای معطر و خوشبوی گل سنجد و شقایق های وحشی، سبزه های نورس دور کاریز و جو های باریکی که در دو طرفش بته های پشمینه مانند پودینه و گیاه های وحشی روئیده بود، دشت بیگرانی که از دامنه کوه بچه دهکده مابوسی وادی سبزی می انجامید. همیشه مرا در خود فرو می برد.

گاهی هم یاد دهقان بچه های جوان و مست را در بین کردها که به شخم زدن و یا خیشاوه مصروف بودند و زمانی هم دختران نوباوه دهکده را که گروهی با کوزه های رنگارنگ شان جهت بردن آب بسوی چشمه می رفتند، بخاطر می آوردم، تصور می کردم همه این تصویرها جز همان خاطره یک بهشت موعود من بود که بخشی از زنده گی مرا میساخت.

من از همان زمان عشق را لمس میکردم و دوستی را در چهره زیبای سمیعه که دختر دهکده ما بود می دیدم. او برایم همه چیز بود. شاید برای دیگران زیبایی نداشت ولی نگاه نافذ و لبخند ملیحش مرا مبهوت ساخته بود.

من روز و شب او را در همه زیبایی های طبیعت می دیدم. اگر سبزه های بهاری را در کنار جو یا قطراتی از آب می آرامتم و یا بسوی دشت بیکران و سبزه زار های میدیدم و یا هم به کوه بچه که بر سر آن چشمه آب بود، تصویر او در خاطر من می گرفت و دوستی مرا به دهکده ام بیشتر می ساخت.

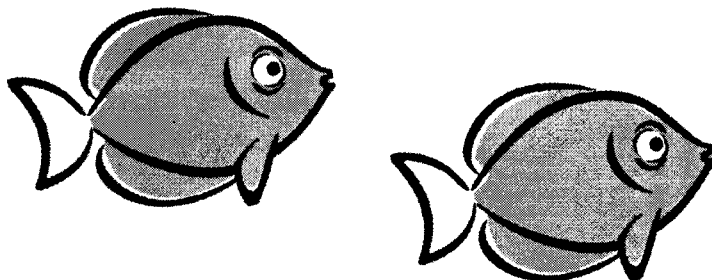
روز های جمعه که هنوز شعاع زرین آفتاب دهکده ما را گرمی نمی بخشید از قلعه خود بیرون شده و بسوی کوه بچه بالا می رفتم. کوه گردی و صحرا نوردی جز فرهنگ بچه ها و دختر های دهکده ای ما بود و من از کودکی با اینکار عادت داشتم. بر بالای کوه زیارتی بود که همه مردم دهکده ما به آن سخت احترام داشتند و همیشه برای دعا کردن و نذر گرفتن بدانجا می رفتند. زیارت «بی بی کوفتیبه»...

من نمی دانستم که او چه کسی بود. اما مادرم می گفت که او یک زن پارسای بود که با نامرادی و فراق از کسی که دوستش داشت جان داده بود.

برای دختران و پسران دهکده این زیارت، میعادگاه عشق و محبت بود که در جوار آن چشمه آبی هم بود که حوضچه آن چشمه با آب زلالش سنگ ریزه های سطح زمین را بخوبی نمایان میساخت.

چشمه پر از ماهی های نذری هم بود. کسی به این ماهی ها کار نداشت و اگر دختر و یا پسری نذر می گرفت، برای دعا کردن به زیارت رفته و مقدار نان باسی را به ماهی نذری می ریختند تا خداوند مرادشان را بدهد.

منهم این نذر را کردم تا به مرادم برسیم و سمیعه را به خانه بختش بیاورم. این یک آرزوی دیرینه من بود. از زمانی که او را شناختم و نگاه نافذ و چشم ریزش، دهن پر از خنده و قهقهه دلپذیرش مرا بیاد فرشته گانی میآنداخت که در بهشت می زیستند.

آهسته آهسته قصه من و سمیعه گوش به گوش شده بود و دهن به دهن از دوستی ما سخن می گفتند. همه می دانستند که من هر روز جمعه صبح وقت به زیارت رفته دامنه کوه را می پیمودم و ماهیان نذری چشمه را نان میدادم.

گاهی هم تصور می کردم که کاش روزی او را هم در کنار آن چشمه ببینم و ملاقات ماصورت بگیرد.

همان روز که هوای بهاری جان ها را زنده میساخت و عطر خاک نم زده دهکده مشام را معطر میکرد، و سبزه های نورس دامنه کوه را در بین سنگریزه ها که از بین قدم هایم می گذشت می شمردم و بسوی چشمه می رفتم تا بار دیگر با آمدن نوروز، نذرم را دوباره از سرگیرم و به زیارت دعا کنم.

مادرم که از قصه عشق من و سمیعه آگاه بود. می گفت :

- اگر بهار بیاید تو به مراد خواهی رسید....

این بهار، بهار مراد اس... برو به ماهی های نذری را نان بده و یک دورکعت نماز بجا بیاور... مه تره خو دیدم... خدا خو مهربان است.

دلم هم همین گواهی را می داد. و می رفتم بسوی چشمه که در جوار زیارت متروک قرار داشت، همیشه نقطه عطف اهالی دهکده بود. روز های چهارشنبه بیشتر زنان قریه ما به زیارت می رفتند و خیرات ها به اصطلاح بار می کردند. و نذر ها گرفته با تکه های رنگارنگ چوب های بالای زیارت را رنگین می ساختند که در برابر باد همیشه گی سر کوه به احتزاز بوده و آرامش و سکوت آنها را با صدایش می شکست.

یکی بخاطر رسیدن به مراد و عشق، دیگری از خداوند فرزند می طلبید و زنان سالخورده و مادران برای پسران و دخترانشان خیرات می کردند که آینده خوشبخت داشته باشند.

چشمه آب زلال و آبگیر پهن این چشمه در فرورفتگی جا داشت که آب آن رده های را در دامنه های کوه بچه شکل داده بود. ماهی های نذری این چشمه از آدمهای قریه نمی ترسیدند و با آنها خو گرفته بودند. زیرا همه با محبت به آنها نان میداد. یکی نان باسی اش را می ریخت و دیگری یک لپ گندم.

دختران بیشتر گندم می ریختند که زنده گی آینده شان پر بار باشد.

آن صبح وقت من در جوار چشمه نشسته و چشمانم را بسته بوده در رویای موعود، آرزو های ناشگفته ام را با خدایم نجوا می کردم که صدای دلپذیر او مرا از جایم تکان داد:

- ماهی های نذری اس... هه؟ ماهی های عشق و مراد...

چشمم را گشودم، تصویر او را در آب چشمه دیدم که می لرزید. رو گشتاندم. تصورم به حقیقت پیوند خورده بود. او در برابرم ایستاده بود بی آنکه فکر کنم، حرف مادرم در ذهنم تداعی شد و گفتم:

- اینبار بهار ما بهار مراد اس... خدا خو مهربان است.

گفت: هان بهار مراد اس.. اما پدرم آرزو ندارد مرا به دهقان بچه مثل تو بدهد... او مرد پولدار شهری را می خواهد... تا مرا بفروشد..

گفتم: منم به شهر میروم تا پولدار شوم و دوباره برمی گردم و با تو ازدواج میکنم.

گفت: باز هم همان فحشه خنده اش که دندان های مرواریدی اش را بیشتر نمایان می ساخت. چشمانش را تنگتر کرد و گفت:

- یا الله یا نصیب.. ده او وخت یا مه بیر خات شدم و یا مرده ام خاک خات شده باشد..
گفتم: بری مه همیقدر مهم اس که تو منتظرم باشی و مره دوست داشته بداری... مه حتماز شهر پس میایم با پول زیادتر که تو ره خوشبخت بسازم.

دستش را پیش کرد. دستش را در دستم فشرده و او را چند بار بوسیدم. او خندید و دوباره گفت:

- خی تو ره قول اس و مه ره وعده...
و باز هم خندید.

*****

من و مادرم راهی شهر شدیم و دو جریب زمین قریه را هم به ملک قریه فروختیم. قلعه کوچک پدری ما را را به اهالی دهکده به امانت گذاشتیم.

من در یکی از شهر های دور سالها را سپری نمودم و با رسم و رواج شهری بیشتر آشنا شدم. زنده گی ام سر و سامان گرفته بود و یک آدم پولدار بودم که همه مرا احترام می گذاشت. ولی یاد قریه ما همیشه در ذهن ترسیم شده بود و چهره سمیعه مرا دلگرمی ابدی می بخشید. مادرم چند بار برایم می گفت:

- تو باید عروسی کنی... آخر عمر تیر میشه... تا کی به عشق لیلی شیشستی... تو هم موهای سرت سفیدی آورده... یک کسی ره بگیر که خاطر ام آرام شوه...
گفتم: مادر!! او برم وعده داد... منتظر ام... حالی و ختنش اس که او ره ده خانه بختش بیارم... ده همی بهار ما به قریه رفته و با سمیعه عروسی میکنم..

*****

باز هم یاد دهکده ام را هرگز از یاد نمیبردم و هوای معطر و خوشبوی گل سنجد و شقایق های وحشی، سبزه های نورس دور کاریز و جو های باریکی که در دو طرفش بته های پشمینه خوی پودینه و گیاهی های وحشی روییده بود، دماغم را تازه می کرد.

با مادرم راهی دهکده مان شدیم.

هوای دهکده ما با آن هوای که در گذشته داشت تفاوت داشت. آدم ها هم با ما بگونه بیگانه میدیدند. قلعه ما نیمه متروک و به خرابه یی شکل گرفته بود.

وقتی موترم را در کنار قلعه ما ایستاده کردم و از آن پیاده شدم، بچه ها بسویم با نگاه شک و تردید و با نفرت میدیدند.

مادرم بدون قلعه رفت تا با زنان دهکده ببیند. و چشمان من سمیعه را در آنجا جستجو می کرد. مدتی در خاموشی عقب دیوار قلعه نشسته و به گذشته می اندیشیدم.

مادرم با چند زن دیگر برگشته و با چشمان اشک آلود مرا دیده و با هم سرگوشی می کردند.

پرسیدم:

- سمیعه کجاست...؟
- چشمان همه بطرف زیارت «بی بی کوفتیبه» که در بالای کوه بچه قرار داشت چرخید. بدون اینکه چیزی بگویم، بسوی کوه بچه بالا رفتم.
- اینبار سبزه های نورس بهاری را نیمه خشکیده میدیدم. زنان دهکده هم از عقیم به راه افتیده بودند
در بالای کوه، او را ندیدم. زیارت هم متروک شده بود. اما یک قبر دیگری هم در پهلو زیارت دیده می شد. مادرم که دیگر نمی توانست تحمل کند حق گریست و گفت:

- این زیارت «بی بی سمیعه» اس...
باورم نمی شد.. گیش یادم آمد:

- یا الله یا نصیب.. ده او وخت یا مه پیر خات شدم و یا مرده ام خاک خات شد.
زنان می گفتند که پدرش او ره به زور به آدم پولدار که از شهر آمده بود فروخت. در شب عروسی او سر خود تیل انداخت و خودسوزی کرد و مرد.

مادرم گفت:

- ای زیارت «بی بی سمیعه» اس... او هم با نامرادی و دوستی جان داد.
زنان دهکده ما می گریستند که هنوز روز چهارم وفاتش نرسیده بود و بر بالای قبرش تکه های سبز و سرخ را آذین نموده بودند. من در پای قبرش نشستم.

ان روز همه ماتم داشتند و دهکده در غم او می گریست. چشمه دهکده هم خشکیده بود و ماهی های نذری هم جان داده بودند و شیار های جو های باریک از بالای کوه بی آب به پایین رده های خشکی را ترسیم کرده بود.

و من دیگر به شهر نرفته و در دهکده ام بماندم تا یاد او را همیشه باخود داشته باشم. من دختران را می دیدم که به روز چهارشنبه بسوی زیارت می رفتند و با تکه های سبز و سرخ قبر او را رنگین ساخته و نذر می گرفتند تا به مراد برسند. او نمونه رسیدن به مرادی بود که در نامرادی مرده بود.

در هجرت موسیقی ...

ج - شهید فضل احمد ذکریا « نینواز » از همان نخستین جشن های معلم کار ما را رهبری و رهنمایی می کرد. نینواز که انسان و هنرمند فرزانه و آزاده یی بود ، خودش نیز با پدرش از بابت اشتغال به کار هنری جنجال داشت ، یعنی این که آقا ذکریا با نام و مقامی که داشت نمی خواست فرزندش اکور دیون به گردن داشته باشد و یا برای ساریان آهنگ بسازد. او در شهری ننداری که نزدیک خندق مندوی بود با سید مقدس نگاه ، که هم سید بود و هم واقعاً مقدس بود و نگاه بسیار نافذی نیز داشت و فردوس برین جایش باد در قسمت موزیکال نمایشنامه ها همکاری داشت و خود در همچو درامه ها اکور دیون می نواخت .

خوب ، این مرد خدا که از لیسه استقلال فارغ شده و در فرانسه تحصیل کرده بود، از همان نخستین جشن معلم پیوسته رهنمایی برنامه های هنری و به خصوص بخش موسیقی شاگردان مکتب استقلال را یاری می رسانید، تا این که پس از حادثه قتل و قتل در لیسه نجات برگزاری این جشن ها متوقف شد .

من نیز گرچه یتیم بچه ناداری بودم ، در این مکتبی که بیشتر شاگردانش از میان فرزندان خانواده های نخبه ، جامعه ، بودند ، درس می خواندم و از قضا که پیوسته شاگرد ممتاز و اول نمره عمومی لیسه استقلال نیز بودم .

س - در کنار رفاقت ها و همکاری ها ، میان نسل جوان هنرمندان آن دوره ، هم چشمی هایی نیز وجود داشت ؟

ج - رقابت مثبت و سازنده ، در همه زمینه ها و از جمله هنر موسیقی ، نه تنها چیز بدی نیست ، بل عامل مثبتی برای رونق و شگوفایی هنر ، شده می

تواند. در رابطه به جشن های معلم بگویم هر مکتبی می کوشید برنامه بهتر و دلپذیرتری تهیه و ارائه نمایند. این یک هم چشمی مثبت و سازنده بود .

س- روابط شما با هنرمندان دیگری که از تریبون همین جشن ها زنده گی را آغاز کردند و بالاخره به جاودانه گان دنیای موسیقی مبدل شدند ، چه گونه بود؟

ج - خوب ، شهید احمدظاهر لقب بلبل حبیبیه را کسب کرده بود و من اگر بلبل نبودم کم از کم مینای لیسه استقلال بودم . از زمانی که ما از نزدیک با هم آشنا شدیم ، تا روز آخر دوست و رفیق هم بودیم ، گرچه ما هم دوره بودیم.

س - شما با احمدظاهر چه گونه آشنا شدید؟

ج - ما پیش از این که از نزدیک و رویاروی با هم آشنا شویم ، طبعاً از دور و در غیاب نام همدگر را شنیده بودیم.

روزی من با دو تن از دوستانم از مکتب گریخته بودیم و در یک «کافی» نشسته و شیر و پراته می خوردیم. احمدظاهر که او هم از مکتب گریخته بود ، در عین «کافی» با پنج تن از دوستانش نشسته و شیر و پراته می خوردند. احمد ظاهر و دوستانش زودتر از ما برخاستند.

احمدظاهر پیش از بیرون شدن از « کافی » از دور رو به من کرد و صدا زد : بادار حساب شما هم پرداخته شده است. از این حرکت احمدظاهر خوشم نیامد ؛ زیرا فکر کردم که او شاید به این وسیله می خواهد موقعیت و توانایی مالی خودش را به رخ من بکشد . خوب در آن زمان جوانی بود و غرور جوانی و بی عقلی های مربوط این سن و سال

در جواب به احمدظاهر گفتم : بچه داکتر تشکر. و پس از آن هر وقت که او را می دیدم ، بچه داکتر خطابش می کردم ؛ تا

این که او توسط یکی از دوستان مشترک پیامی به من فرستاد. او به این دوست ضمن اظهار مهربانی هایی از جمله گفته بود : به ظاهر هویدا بگویند که من هم دوستش دارم ، هم احترامش را دارم ، صدایش نیز خوشم می آید ، می دانم که انسان کتاب خوان و صاحب مطالعه است و ... به او این خواهش من را برسانید که پس از این من را به نام خودم (احمد ظاهر) خطاب نماید و از لقب (بچه داکتر) معاف سازد .

چند روز پس از دریافت این پیام ، باز در رستوران خبیر ، با هم مواجه شدیم. من از دور به احمد ظاهر گفتم : میایی پشت میز ما و یا ما بیاییم پشت میز شما؟

احمد ظاهر با احترام زیاد از جا برخاست و گفت : چون شما را بسیار احترام دارم ، خواهش می کنم بیاید پشت میز ما ؛ و اما ، اگر خودت امر کنی ، من باز هم با کمال خوشی پشت میز شما خواهم آمد.

گفتم : من عادت به امر کردن ندارم. من می آیم پشت میز شما.

باز از مکتب گریخته بودیم. باز با من دو نفر از دوستانم بودند و احمدظاهر با پنج تن از دوستانش.

وقتی پشت یک میز نشستیم ، پس از رد و بدل کردن تعارفات معمول و گپ های دیگر ، گفتم : ظاهر ! چرا به رادیو نمی آیی ؟

آن وقت آرکستر آماتور که تازه ایجاد شده بود ، سه چهار آواز خوان داشت.

احمدظاهر که با پدرش مزاح داشت ، گفت : والله این (عبدالظاهر) من را نمی گذارد که به رادیو بروم.

گفتم : دلیل عبدالظاهر چیست ؟

گفتم : جان برادر او آدم معتبر است ... گفت داکتر عبدالظاهر می گوید که مسأله آواز خوانی در مکتب گپ جداست ، ولی

اگر در رادیو آواز بخوانی مردم ترا سازنده خواهند گفت...

گفتم: شاید دلیل اصلی داکتر صاحب عبدالظاهر ملاحظاتی مربوط به پست رسمی اش باشد...

من پوزه خطی نوشتم عنوانی مرحوم داکتر عبدالظاهر و در آن با گستاخی بسیار و کلمات تندى این مفهوم را افاده کردم که اگر او انسان ها را دارای حیثیت و کرامت انسانی برابری داند، چرا به پسر خودش اجازه نمی دهد تا مانند من و سایر همقطارانم، در رادیو آواز بخواند... مگر ما چه کمی داریم که این کار را می کنیم... و در پایان هم نوشتم که یا به احمد ظاهر اجازه بدهد تا در رادیو آواز بخواند و یا به من اجازه دهد تا ده، پانزده دقیقه با او رویاروی صحبت کنم.

احمد ظاهر نزدیک ساعت نه شب به خانه ما، که آن وقت در کوچه کتابفروشی بود، آمد. خوب، آن وقت کم کم با هم شوخی و مزاح را شروع کرده بودیم. احمد ظاهر گفت: والله با دار من برایش گفتم که ظاهر هویدا این نامه را به شما فرستاده و نوشته است که یا به پسر ت اجازه بده که در رادیو آواز بخواند و یا این که ده پانزده دقیقه برایش وقت بدهید تا مستقیم و رویاروی با شما صحبت کند.

پرسیدم: چه جواب گفت؟

احمد ظاهر گفت: با دار بسیار ببخش، جوابش این بود که بروید هر... که می خورید، بخورید...

گفتم: فردا حتماً بیا که سندیو داریم...

همان بود که احمد ظاهر هم به حیث عضو آرکستر آماتور، آواز خوانی را در رادیو شروع کرد.

س- نخستین آهنگی را که احمد ظاهر به حیث عضو آرکستر آماتور خواند کدام بود؟

ج- شعر این آهنگ با مطلع «آخر ای دریا تو هم چون من دل دیوانه داری...» از شاعر گرانمایه ضیا قاریزاده، است. کمپوز آهنگ را خود احمد ظاهر ساخت و کورس آن را من آماده نمودم که خودم نیز شامل کورس بودم و صدایم در آن با وضاحت قابل تشخیص است.

به این ترتیب فرزند یکی از شخصیت های برجسته سیاسی آن وقت که سپس دوبار هم صدراعظم کشور بود، نیز آواز خوانی را در آرکستر آماتور شروع کرد و با استعدادی که داشت بالاخره بلبل افغانستان شد و یکی از جاودانه گان دنیای موسیقی افغانی گردید.

البته کسانی دیگری چون جلیل احمد مسکور جمال پدرش دگروال و قاضی محکمه نظامی بود به آرکستر آماتور آوردیم، سید حبیب علوی فرزند سید فقیر علوی، ژورنالیست مشهور، و شمار زیاد دیگری را نیز.

س- و اما، پیش از ایجاد آرکستر آماتور هنرمندان و آواز خوانانی داشته ایم میتوان از شهید «نینواز» فضل احمد ذکریا، خود تان نام بردید و بیشتر از آن می توان از استاد برشنا، یاد کرد؟

ج- بلی، بدون شک این پیشگامان، جایگاه و مقام ارجمند خودشان را در تاریخ موسیقی افغانی دارند. ولی، این شخصیت ها پدیده های استثنایی بودند؛ آرکستر آماتور این امر را به یک جریان پایا مبدل نمود.

س- فکر نمی کنید که در این میان دگرگونی های اقتصادی، اجتماعی و بالاخره تصویب قانون اساسی جدید در اواسط دهه چهل خورشیدی، که گشایش فضای جدید را ممکن ساخت نیز سهم خودش را داشت؟

ج- بدون شک، من نمی گویم که

بنیادگذار آرکستر آماتور بدون این دگرگونی ها در عرصه های گوناگون زنده گی اجتماعی طی دوره یاد شده ممکن بود. بنیادگذاری آرکستر آماتور، در واقع پاسخ به نیازمندی های فرهنگی و هنری همین دوره بود، به خصوص برای نسل جوان و تجدد طلب.

نسلی که در آن دوره از جمله در زمینه موسیقی برآمد کرد و شماری از آنان تا امروز در صدر فهرست هنرمندان محبوب قرار دارند، اینک به مرز شصت ساله گی و فراتر از آن می رسند. از سوی دیگر، ویرانی های جنگ در داخل افغانستان و شرایط مهاجرت، اثرات ناگواری از جمله بر موسیقی افغانی وارد کرده است.

س- شما فکر نمی کنید که در مرحله کنونی، به ویژه جوانی که هم استعداد و هم شورو شوق در عرصه موسیقی دارند، نیاز به رهنمایی و یاری دارند؟

ج- بلی، استعدادهایی وجود دارند که اگر درست پرورش یابند، آینده بسیار خوبی خواهند داشت. ولی؛ با درد و دریغ بسیار که تا کنون موسیقی افغانی در هجرت اکثراً رشد کمی کرده است و اما از نظر کیفی در بسا موارد رو به قهقرا بوده است. توجه بکنید موسیقی که به خصوص در عروسی ها شنیده می شود، گوشخراش و دلخراش است، سر و صدای ناهنجار و بلند آلات موسیقی است که کاستی های صدای آواز خوان، در پس آن پنهان ساخته می شود...

در هجرت، موسیقی بسیار بازاری شده است.

شاعری کہ مزرعہء...

آنقدر عشق مجازم بہ ربود

کہ مرا بندہء یک بندہ نمود

من وفا کردم و او کرد جفا

دادن از غیب مرا مزد وفا

دور معشوق مجازی گشتم

سوختنم تاکہ نمازی گشتم

هرچند این عشق بیش از ۴-۵ سال دوام نکرد؛ اما اورا متحول ساخت و مرغ روحش را از بسط خاک تا عالم افلاک کشید دهقان پس از این تحول ضمیری چنان در جذبہء عشق حق فرورفت کہ ہرچہ گفت و سرود با داستان راز و نیاز های پرسوز و گداز او در شب های فراق است و با حدیث وصل و شادخواری و بادہ گساری وی از دست ساقی گلرخان، این چند بیت شورو حرارت و بیقراری اورا بہ خوبی نشان میدہد:

لطف کن ای نگار من! وعده بدہ وصال را

تابہ دقیقہ طی کنم، منزل ماہ و سال را

عاشق بیقرار را جرعه بدہ، خموش کن

بہ صوفیان خود بدہ، مستی قیل و قال را

وسعت ہردو عالم، خانہء سر پناہ نشد

بر دو جہان نمی دہم، لمحہء یک وصال را

سرانجام دهقان، این شاعر دگرگونہ

حال پس از ہفت سال بیقراری از جامہء

کثرت بدر آمد و سرمست از بادہء وحدت
گردید و چنین سرود:

چون باز پس ز حسرت میخانہ آمدم

ہشیار رفته بودم و دیوانہ آمدم

با خود بر فتنہ بودم و بیخود، بدر شدم

یعنی دودانہ رفته، و یکدانہ آمدم

در این مرحلہ وی تا آنجا بہ خود باوری و یقین نزدیک و نزدیکتری شود کہ اصل جاودانگی رادرجان خویش می بیند و چون خضرو سکندری آب بقانمی گردد؛ مانند این بیت:

خضرو اسکندر پی آب بقا گردیدہ اند

من بہ جان خویش آب زندہ گانی دیدہ ام

و نیز درباره اش گفته اند، کہ «وی نہ مرادی داشت و نہ مریدی...»

روزها در بازار با مردم محشور بود و شب دروازہ حجرہء خود را بہ روی ہم می بست معلوم نبود کہ چگونه نیایش و ذکری دارد؛ اما غالباً "بیداروسریہ زانوشہار اصبح کردہ و با سوز تہایی شب را پاسبان بودہ است..."

دهقان با وجودیکہ طبعیاً شاعر بود و استعداد و قریحہ ادبی فوق العادہ بی داشت، اما هیچوقت (شاعر محض) نگردید. با وجود زندہ گی ظاہراً شاعرانہ، بہ شاعری توجہ و اشتغال دایمی نداشت تا آنجا کہ خود را شاعر نمی دانست و این چیز است کہ ہمہ

عارفان شاعر چنین می گفتہ و بہ آن باور داشتہ اند.

بہ این شعر دهقان توجہ فرمائید:

نہ منم شاعر صورت کہ ببافم خم زلف

نہ منم ہندوی جوگی کہ بچینم خط و خال

نہ منم همچو گدایشہ، دعا گوی دنی

نہ منم همچو غنی، بارکش مال و منال

در بیت دیگر نام خودش را در ردیف نام سعدی و حافظ آورده و با بصیرت و آگاهی ہم حالات خودش را جلوه های تازه بی از عشق میداند:

گاہ سعدی و گہی حافظ و گاہی دهقان

عشق ہر روز ز ما نام دگر می خواہد

دهقان بہ ہمہ شعرای عارف و عارفان شاعر ارادت تمام داشت، گاہی از نظر شکل و قالب از شعر آنها استقبال می کرد. مجموع اشعار دهقان را سہ ہزار بیت دانستہ اند. وی هیچگاہ شعر فرمایش نگفتہ، فقط یکی دو بارہ بہ تشویق شعرای معاصر دریک دو مشاعرہ اشتراک کردہ است.

آنچہ شعر دہقان را از دیگران متمایزی کند جنبہء قدسی کلام اوست. شعر او شعار نیست و ازہ های بیروح و فاقد جوہر نیست. شعر او بیان احساس صمیمانہ و تجربہ های منحصر بہ فرد شاعر است، کہ در لحظہ های بی خویشنتی محض سرودہ شدہ، آنگاہی

فراست عالی برخوردار بود؛ زیرا در شعاع نور حق به ماحول خویش می نگرست و این نگرش او جنبه بالاوآسمانی داشت.

دهقان مانند همه شاعران عارف خود را گنجی میدانکه از انظار ظاهر بنیان مخفی است؛ اما آنان که جستجوگران این گنج پنهان، اند حتماً او را می یابند و از باده های لعل گون افکارش سرمست می شوند.

حاجی غلام سروردهقان این مرغ سخنگوی حق و این همای بلند آشیان شعرو عرفان سال ها ساده و بی ریا و با صفا در میان ما زیست گفتنی هاراگفت، زمزمه های قدسی روحش رابه سُرایش گرفت و در کشتزار معنی بذر اندیشه های جاودانه را پاشید، تا اینکه سرانجام با سرو دن این آخرین بیت خویش:

مرغ روحم به وطن میل پریدن دارد

چون کبوتر دلم از شوق، تبیدن دارد

شام روزدوششنبه ۱۱ حوت سال ۱۳۵۴ خورشیدی مطابق ۱۳۹۶ ه. ق و ۱۹۷۵ میلادی در حالیکه عشق حق در دل و کلام حق بر زبان داشت مرغ روحش به بام آسمان بر آمد و جسم شریفش در گلخانه چهاردهی به خاک سپرده شد.

ای—ن حال و هوای روحنازکلام رابرحسب تصادف به چنگ نیاورده؛ بلکه سالهادر وادی معرفت به دنبال گمشده خویش حیران و سرگشته رهکوره ها را بیموده، تا اینکه آوای گرم سردی از قلب مفطراو فراجهداست . به این غزل توجه کنید که بیانگر حال شاعر در چنین برهه از زمان است:

یاد گاری است این جام می از کوثر مرا

دست زاهد بشکنند، بشکنند ساغر مرا

یک جهان خونبست از آتش آگریک دل بود

دوستان! می سوزد آخر داغ آن دلبر مرا

ناله، رسوای جهانم درمانم نک—رد

پیر گردون هم ندارد، داروی دیگر مرا

اشک دامنگیر من، چون کودکان گردیده است

میبرد در کوی او، این طفل بی مادر مرا

سجد گاهم گشته ای یاران خم ابروی دوست

ای مسلمانان! به مسجد برد این کافر مرا

دامنم پرگشت از اشک و دلم خالی نشد

گرچه دهقانم، غنی می سازد این گوهر مرا

دهقان شاعر دردمند، متعهد، آگاه و

باخبر از اوضاع روزگار خویش است .

اودر سروده هایش نگاه تیز بین یک نقاش

و لطافت قلب یک شاعر حساس و تیز فهم

را دارد . اودر عین حال از بصیرت بلند و

که سراینده در بطن اشیا و ظهور حادثه ها شهود می کند و با نگاه مکاشفه به پدیده ها می نگرد . در واقع آنچه او گفته تجربه های خود اوست نه ارادت دیگران . به همین سبب شعرهای دهقان عطرتازه گی و فضای روحناز دارد به این غزل توجه فرمایید که تا چه حد روح حیات در آن جاریست.

محمل آبله اندر ته بارست اینجا

چقدر شور شـر ناله سوار است اینجا

عقرب زلفش اگر نیش زند نوش کنم

گره زلف بتان، مهره تار است اینجا

تو به این پیچ و خم طره خوبان نیروی

سام هم، اسلحهء میر شکار است اینجا

سرو مال از کف ما، رفت به بازی بازی

نشمارید نفس را که قمار است اینجا

لاف بیجا مزن ای زاهد خود بین اِبه خدا

جنت اندر گرو هشت و چهار است اینجا

هر که منصور شود جانب دارش ببرند

چقدر زاهد خوانخوار به کار است اینجا

عمر «دهقان» که به این مردم میخواره گذشت

مرده اش تا به لحد نشأه سوار است اینجا

اما یک نکته قابل یادآوریست که دهقان

شاعر ناله های نیمه شبی و جستجوگری

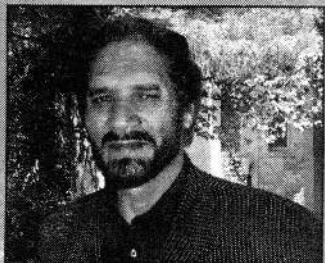
های شبانه روزی در رموز و دقایق عالم

پایان نشراتی

وقت	شنبه	یک شنبه	دو شنبه	سه شنبه
۶/۰۰	پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی
۷/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۷/۱۰	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
۸/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۸/۱۰	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر
۹/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۹/۱۰	بیاموزیم - دانش	موله	آینده سازان	کلکین
۹/۳۰	آه واه	اردوی ملی	زراعت - پولیس	چوآنان
۱۰/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۱۰/۱۰	بحث هفته	سخن و اندیشه	مباحثه	آینده شهر - نگاه
۱۰/۳۰	بحث هفته	دستاورد	جهان ما	کاروان حله
۱۱/۰۰	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی
۱۱/۴۰	گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
۱۲/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۱۲/۱۰	تندرستی	جستجوی حقایق	کورنی ژوند	سریال
۱۲/۳۰	درر هگذر نور	والعصر	پرستشهای دینی	قضا
۱/۰۰	نورستانی	نورستانی	نورستانی	نورستانی
۱/۲۰	رنگین کمان	هفت کلک	مجله تلویزیونی	نقد و نظر
۲/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۲/۱۰	ساعتی با شما	مردم و موسیقی	هوا نوا	پرستشهای طبی
۳/۰۰	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی
۳/۴۰	کارتون	کارتون	کارتون	کارتون
۴/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۴/۱۰	آینده سازان	کلکین	کودک	نونهالان
۴/۳۰	جهان ما	چوآنان	شهر ما خانه ما	جهان حیوانات راپور علمی
۵/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۵/۱۰	والعصر	پرستشهای دینی	قضا	پرستشهای دینی
۵/۳۰	دستاورد	پرستشهای دینی	د دروازو ترشا	پرستشهای دینی
۶/۰۰	صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا
۷/۰۰	روپرو با مردم	نیمه دیگر	سریال	بسوی خوشبختی
۷/۳۰	گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
۸/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۹/۰۰	کاروان حله	آینده شهر - نگاه	هفت شهر هنر - لحظه ها	اقتصاد
۹/۳۰	مجله - مشعظاران	فرهنگ مردم کتاب	اخبار انگلیسی	چشم انداز
۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
۱۰/۱۰	سخن و اندیشه	مباحثه	نقد و نظر	تودی شیبی
۱۱/۰۰	پرطانوس	سریال عشق پیری	ورزش جهان	سریال خارجی
۱۱/۴۰	غزل	زمزمه ها	زمزمه ها	مردم و موسیقی
۱۲/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۱/۰۰	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
۲/۰۰	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
۲/۱۰	ساعتی با شما	مباحثه	آینده شهر	انعکاس
۲/۳۰	ساعتی با شما	کاروان حله	فرهنگ مردم	هفت شهر هنر
۳/۰۰	پرستشهای طبی	سخن و اندیشه	نیمه دیگر	سریال
۳/۳۰	کنسرت	مجله تلویزیونی	مردم و موسیقی	شهر ما خانه ما
۴/۰۰	کنسرت	گزارش	مردم و موسیقی	تودی شیبی
۴/۳۰	ر هگذر نور	والعصر	پرستشهای دینی	قضا
۵/۰۰	کورنی ژوند	دستاورد	چوآنان	ورزش هفته
۵/۳۰	کلکین	آینده سازان	کلکین	کودک

تلویزیون ملی افغانستان

جمعه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
فلم اطفال
فلم اطفال
خبرونه
پرطاووس
پرطاووس
پشه بی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
شما و تلویزیون
سیرت النبی (ص)
تورستانی
پرسشهای دینی
خبرونه
هوا نوا
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
میله
کورنی ژوند
خبرونه
در رهگذر نور
اردوی ملی
پرسشهای طبیی
وقایع مهم هفته
گزارش
اخبار
از مونگاه - ساعتی باشما
از مونگاه - ساعتی باشما
اخبار انگلیسی
بحث هفته
کنسرت
کنسرت
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
بحث هفته
هفت کلک
تندرستی
مردم و موسیقی
مردم و موسیقی
درسهای از قرآن
قوالی
بیاموزیم

پنجشنبه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
نونهلان
بسوی خوشبختی
خبرونه
اقتصاد
لر غونی مینه
پشه بی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
نیمه دیگر
درسهای از قرآن
تورستانی
چشم انداز
خبرونه
مردم و موسیقی
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
هر جا هر رنگ
آه وا
خبرونه
سیرت النبی (ص)
ورزش
صدای آشنا
تندرستی
گزارش
اخبار
جستجوی حقایق
هفت کلک - مرچ سرخ
اخبار انگلیسی
فلم هنری
فلم هنری
فلم هنری
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
شما تلویزیون
رنگین کمان
لر غونی مینه
موسیقی ذوقی
موسیقی ذوقی
سیرت النبی (ص)
اانش برای همه
سستپیل سبز

چهار شنبه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
کودک
شهرما خانه ما
خبرونه
تودی شیبی
جهان حیوانات
پشه بی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
انعکاس
پرسشهای دینی
تورستانی
هفت شهر هنر
خبرونه
موسیقی ذوقی
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
دانش برای همه - بیاموزیم
زراعت
خبرونه
درسهای از قرآن
ویکت
صدای آشنا
شما و تلویزیون
گزارش
اخبار
لر غونی مینه
رنگین کمان
اخبار انگلیسی
صور خیال
بزم غزل
بزم غزل
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
اقتصاد
چشم انداز
نقد و نظر
بسوی خوشبختی
گزارش
پرسشهای دینی
پرسشهای دینی
نونهلان

وقت
۶/۰۰
۷/۰۰
۷/۱۰
۸/۰۰
۸/۱۰
۹/۰۰
۹/۱۰
۹/۳۰
۱۰/۰۰
۱۰/۱۰
۱۰/۳۰
۱۱/۰۰
۱۱/۴۰
۱۲/۰۰
۱۲/۱۰
۱۲/۳۰
۱/۰۰
۱/۲۰
۲/۰۰
۲/۱۰
۳/۰۰
۳/۴۰
۴/۰۰
۴/۱۰
۴/۳۰
۵/۰۰
۵/۱۰
۵/۳۰
۶/۰۰
۷/۰۰
۷/۳۰
۸/۰۰
۹/۰۰
۹/۳۰
۱۰/۰۰
۱۰/۱۰
۱۱/۰۰
۱۱/۴۰
۱۲/۰۰
۱/۰۰
۲/۰۰
۲/۱۰
۲/۳۰
۳/۰۰
۳/۳۰
۴/۰۰
۴/۳۰
۵/۰۰
۵/۳۰

داستان نویسی

ادبیات روسیه تولستوی و تورگنیف توانست داستان کوتاه را منحیث یک پدیده جدید هنری در عرصه ادبیات معرفی و مورد پذیرش عامه قرار دهد. داستان های کوتاه چخوف شاید بیشتر وصفی باشند تا نقلی ... بیشتر آنها وصف موقعیتهاست، و هیچگونه طرح واقعی ندارد. چخوف اصولاً رهیافتی انزوا طلبانه و غیر شخصی دارد، و در بند آموزش و تعلیم نیست. داستان های او مثل سایر داستان نویسان روسیه، سرشار از جزئیات و اقعگرایانه است. او هیچگاه احساساتی نمی شود و به ندرت دستخوش حرارت و عواطف شدید میشود. و داستان هایش بیشتر از عقل مایه میگیرد تا احساس و عاطفه ...

از جمله داستان های کوتاه چخوف میتوان از: اتاق شماره شش، خواب آلود، دلبد، و دهقان نام برد. هم چنان مجموعه های داستان های کوتاه "قصه های ملیامنی" درشفق، داستان ها، سخنان بی ضرر، و کاشتانکا اند. نمایشنامه "باغ آلبالو" نیز بیانگر یک تراژیدی اجتماعی است.

هم چنان از نویسنده گان دیگر مشهور شوروی چون "ماکسیم گورکی" که رمان و داستان کوتاه نویسی را شعاری و سیاسی ساخته بود نیز یاد نمود. از بزرگترین نویسنده ریالیست-رمانتیک روسیه شوروی بوریس پاسترناک Boris Pasternak است که مشهور ترین داستانش "دوکتورژیواگو" نام دارد. و هم طنزنویسان ریالیست و منتقد روسی ایلیا ایلف Ilya Ilf و یوگنی کاتایف Eugene Katayev اند و داستان های طنز آمیز چون "نوازه چوکی" "گوساله زرین کوچک" و تونیا را نوشتند. ۶

داستان کوتاه نویسی در آلمان

اما عده از نویسنده گان قرن هژده چون کارل لبرشت ایمرمان Karl Lebrecht Immermann از جمله نخستین رمان نویسان ریالیست شمرده میشود، علاوه از نوشته های رمان داستان کوتاه "محکمه عالی" وی مشهور است. رمان نویس دیگر آلمانی، گوستاو فریباگ Gustav Freytag با رمان های کوتاه گونه اش، تنودور شتورم Theodor Storm با داستان های کوتاه رمانتیک و ریالیستی که واقعیت های اجتماعی را از دیدگاه روانی موشگافی نموده است، در ادبیات آلمان از جمله پیشتازان داستان کوتاه نویسی اند. "شتورم" با داستان های چون "سوار اسپ سفید" و "عوطه و راب" شهرت دارد.

گوتفرد کلا Gottfried Keller نویسنده

آلمانی را نیز از جمله پیشتازان داستان کوتاه نویسی ادبیات غرب دانسته که مایه کار هنری خویش را همزمان در سه هنر نوشته - داستان کوتاه، رمان و نمایشنامه - شکل داده و آثار برجسته را در عرصه ادبیات پیشکش کرد. "گوتفرد کلا" از دیدگاه اکثر نقد نویسان غربی به عنوان برجسته ترین نویسنده داستان کوتاه در ادبیات آلمان شناخته شده است. زیرا "کلا" علاوه از هنر نوشتن داستان به شعر نیز توانایی داشت و داستانهایش را رنگ و زیبایی بیشتر هنری می بخشید. مجموعه های داستان کوتاهش به نام های "داستان های زوریخ" "هفت افسانه" "لطافت" و "مارتین سالاندر" اند.

از نویسنده گان مشهور دیگر داستان کوتاه نویسی در آلمان یک هم "کنراد فردیناندمایر" Konrad Ferdinand Meyer است که علاوه از سرودن شعر های غنایی و رمان داستان های کوتاه: "ازدواج راهب"، "سوسه پسکارا"، "غم های بچه کوچک" و "قاضی زن" مشهور اند.

در قرن بیستم میلادی نویسنده گان برجسته دیگری چون "هرمان هسه" Hermann Hesse، هاینریش مان Heirich Mann با گرایش های از ادبیات فرانسوی را تعقیب نمودند. شیوه رمانتیسیم و ریالیسم که بگونه رمانتیسیم جدید پایه گذاری شد علاوه اینکه شیوه اکسپرسیونیسم را گزیده بودند. روش طبیعتگرایی و واقعیت بینی های اجتماعی نیز در نوشته های نویسنده گان آلمان شکل گرفتند. یک عده از دانشمندان و نویسنده گان آلمان بنابر شرایط اختناق جنگ به آمریکا گریختند که از آنجمله آلبرت انشتین، توماس مان، اریش ماریامارک و فرانتس ورفل بودند.

عده از نویسنده گان آلمان با فلسفه گرایشی رابطه ها بین انسان و خداوند احساس و ضرورت پاکیزه گی اندیشه و روح را داشتند و در ادبیات نیز آن تذکار های بعمل آمد. از آنجمله ارنست تولر Ernest Toller که نمایشنامه "مسخ" او مشهور است، تولرمعتقد است که راه حل اصلاح جامعه از طریق احیا صنعت نیست بلکه اندیشه های سالم جامعه را میسازد.

فرانتس کافکا Franz Kafka با سه رمان مشهورش به نام های: "امریکا"، "محاکمه" و "قصر" در رده های بالای ادبیات آلمان قرار گرفت. کافکا از نماد های مذهبی، تنش های روانی و مسائل فلسفی کابوس های وهم انگیز ترسیم کرد. و به همین خاطر او را پیشرو در مکتب سوررئالیسم می دانند. داستان های "مسخ" و "هنرمند گرسنه" و مجموعه داستان های کوتاه "طییب دهکده"

را نیز میتوان از جمله شاهکارهای ادبی کافکا نام برد.

نویسنده گان برجسته دیگر آلمان عبارت اند از: ارنست ویشرت Ernest Wiechert با رمان مشهورش به نام "بارونس" و داستان ها ی "زمین میراث ماست" و جنگل مرده گان.

اریش ماریامارک Erich Maria Remarque برنده جایزه نوبل با نوشتن رمان "در غرب خبری نیست" و داستان های "سه رفیق"، "راه بازگشت" و "آخرین ایستگاه" به عنوان پیشتازان داستان کوتاه نویسی در می توان نام برد. (۷) و (۸)

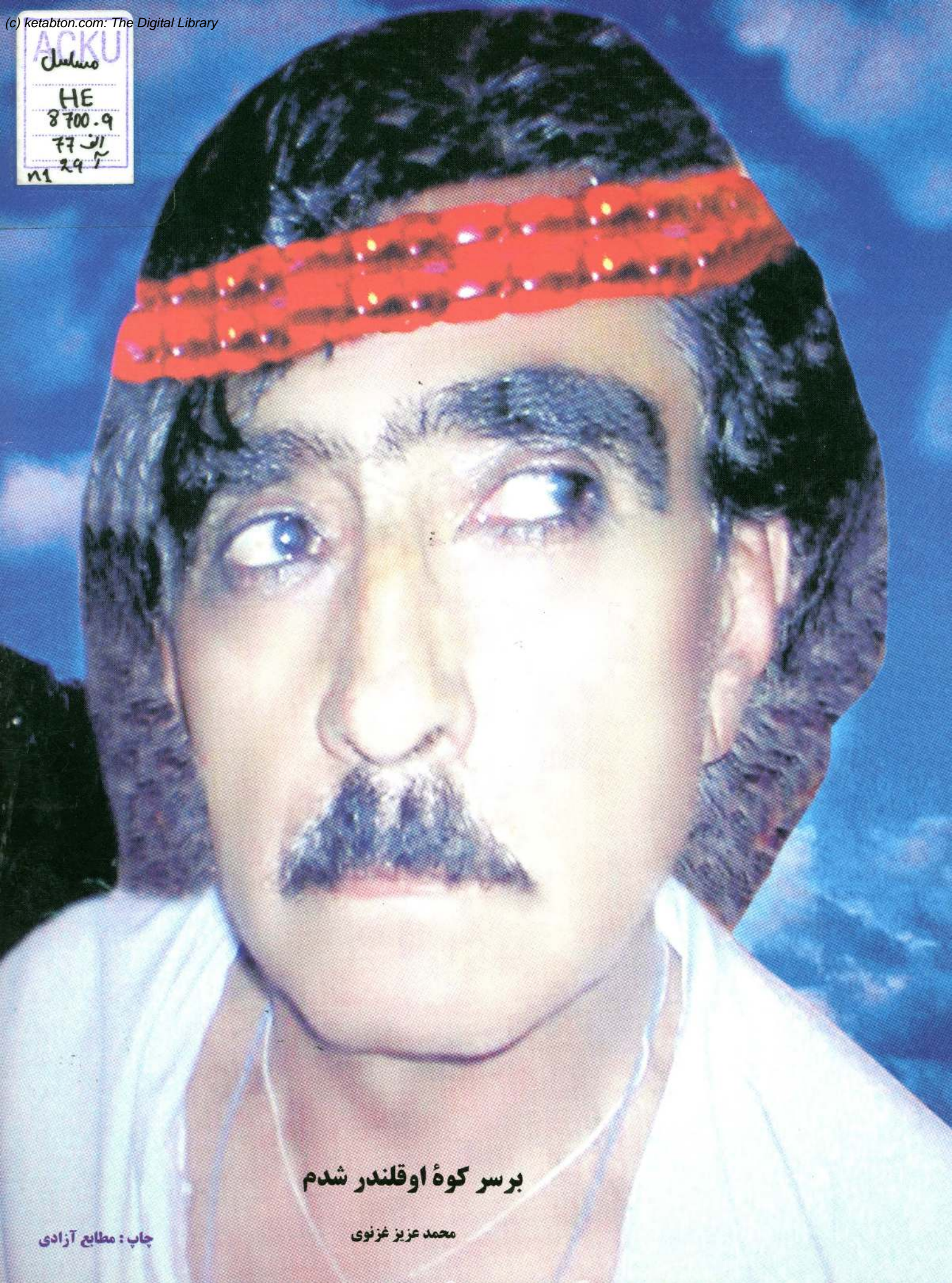
یکی دیگر از نویسنده گان ریالیست اروپا را در این دوره "مولتاتولی" Multatuli هالندی می دانم که در داستان هایش واقعیت های اجتماعی اروپا و مظاهر استعمار غرب را در کشور های مستعمره به گونه هنر مندانه اش تصویر سازی و بیان داشته است و کتاب "ماکس هاولار" او مجموعه از این داستان هاست که تا هنوز در بین مردم جا دارد.

در قرن نوزدهم و بیستم میلادی، داستان کوتاه نویسی، یکی از ستون های اساسی ادبیات جهان شمرده شده و نویسنده گان بیشماری در کشور های غربی حماسه آفریدند. نویسنده گان برجسته چون "آندره مورا" A. Mourois فرانسوی، هنری دومنفرید Henry de Monfried فرانسوی، هکتور هوگ مونرو (ساکی) Saki انگلیسی، ارکادی اورتچنکو Arkady Avertchenko روسی، لافکادیو هرن Lafcadio Hearn جاپانی که ایرلندی الاصل است و ایتالو کالو Italo Calvino ایتالوی از جمله نویسنده گان برجسته داستان کوتاه نویسی در قرن نژده و بیست اروپا شناخته شده اند. "کالوینو" که بیش از بیست رمان و مجموعه های داستان کوتاه نوشته است. پرسوناژ های داستانهایش با اندیشه و خلاقیت ریالیستی نویسنده، جان می گیرد و به داستان هایش اثر عمیق می بخشد. یکی ازین قهرمان ها "مارکووالدو" است که در کتاب "فصلها در شهر" در بر انگیزتن رفت احساسات خواننده گان و کشاندن آنان با افکار نویسنده، قهرمان را شخصیت وجودی در اندیشه مردم به واقعیت داده است.

ادامه دارد ...

ACKU
کتابخانه
HE
8700.9
77
29
n1

برسر کوۀ اوقلندر شدم

محمد عزیز غزنوی

چاپ : مطابع آزادی

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**